

Novaj

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

TARTALOMJEGYZÉK

NOVAJ BEMUTATÁSA	6
ÖRÖKSÉGÜNK.....	8
TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK	14
HAGYOMÁNYOS FALUSI KARAKTER.....	15
KORSZERŰ FALUSAIAS KARAKTER.....	18
KÖZPONTI KARAKTER	19
PINCÉK, PRÉSHÁZAK	20
GAZDASÁGI KARAKTER.....	22
AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	23
LAKÓTERÜLETEKRE JELLEMZŐ ÁLTALÁNOS ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	24
PINCÉK, PRÉSHÁZAK	48
GAZDASÁGI TERÜLET	64
JAVASLATOK A KÖRNYEZET ALAKÍTÁSÁRA	69
A FALUKÖZPONT SZABAD TEREI	70
FALUSIAS LAKÓTERÜLETEK.....	72
KERTVÁROSIS LAKÓTERÜLETEK	73
PINCESOROK KÖRNYEZETE	74
A BORÁSZAT PALACKOZÓ ÜZEME: IPARI LÉTESÍTMÉNY A TELEPÜLÉSEN	75
A TELEPÜLÉSRE JELLEMZŐ KÖRNYEZETARCHITEKTÚRA ELEMEEK.....	76
KÖZTERÜLETEK, UTCÁK	78
NOVAJ KAPUI.....	79
UTCABÚTOROK A TELEPÜLÉSEN.....	80
BURKOLATOK A TELEPÜLÉS KÖZTEREIN.....	82
NÖVÉNYALKALMAZÁSI JAVASLATOK.....	84
TÁMFALAK.....	86
HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK	87

2 NOVAJ BEMUTATÁSA

Egertől 12 km-re délkeletre, a Bükk lábánál, két domb völgyében fekszik Novaj az azonos nevű patak mentén. A környéket szántók, szőlők, rétek és őszegek jellemzik, az erdőszűrség minimális. A falut a Novaj patak szeli ketté, míg délnyugatra az Ostoros patak képezi a határt. Gárdonyi Géza A novaji asszony című írásában így határozta meg a falu földrajzi helyét: „Novaj kistalu. Andornaktól kocsin alig egynegyed óra a járás.” A község az M3-as autópályáról a kerecsendi leágazásnál Eger városán keresztül, illetve a 3-as főútvonalról Mezőkövesd irányából közelíthető meg. A legközelebbi szomszéd település Ostoros (5 km).

Első okleveles említése Nouy névalakban 1275-ből való. 1494-ben Noway, 1546-ban Nowaj, 1648-ban Novaj néven jelölik, míg 1773-tól a ma is használt Novajként nevezik.

Az Egri Püspökség birtokához tartozott. 1430-tól a legújabb időkig az egervári prépostság javadalmának része volt. 1552-ben a törökök felégették, de újra népesült. A kispréposttól 1698 és 1701 között a Buttler család bérelte a birtokot. A török hódoltság megszűntével 1669-ben 9 telekgazdaságból, és 11 zsellérből állt a falu népessége.

1687-ben az Eger visszavételéért folytatott harc során ismét elpusztult. Alig épült fel, a kuruc kor végén 1713-ban és 1722-ben Zorger János egri kispósta a néptelen Novaj benépesítése érdekében telepítési szerződést adott ki. 1754-ben a javadalom birtokosa, az építető hajlamú Hubert Mátyás kispósta. Ekkor a teljes jobbágy- és zsellérháztartások száma 50 volt. Az 1771-i évi úrbér-rendezés során a falu határát első osztályúnak minősítették, s 28 kishold szántóföldet és 8 kaszás rétet mértek ki minden egész jobbágytelekhez. A tagosítást 1865-ben hajtották végre, s ennek során a rétek túlnyomó részét szántóföldben adták a gazdáknak.

Már a XVII. században létezett nevezetes kőfejtője. A törökök Egerben, a ma is álló minaretet, 1664 előtt novaji faragott kőből építették. Egerben az építkezésekhez több évszázada Novajról hozták be azt a vörösesbarna, kitűnően faragható, kemény andezittufát, amelyet alapozásra, kőkerítések és lépcsők készítésére alkalmaznak, használnak.

3 ÖRÖKSÉGÜNK

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

A falu első temploma vélhetően 1288-ban épült, melyet a török pusztítás után újraépítettek. Az 1696-os Hevenessy-féle összeírás szerint a romos kőtemplom a kálvinisták kezén volt. 1756-ban új sekrestyét és oratóriumot építettek hozzá. 1848-ban a templom egy használaton kívüli harangját, - melyet addig a papiakban őriztek mérete miatt - felajánlották a szabadságharc céljaira. A novaji templomot 1944. november 16-án a visszavonuló német katonaság felrobbantotta. A háború után a novaji katolikus hívek, szűkös anyagi lehetőségek ellenére 1947-re fölépítették és felszenteltették templomukat, a Magyarok Nagyasszonya tiszteletére. A templom tornyában három darab egy mázsa ötven kilós harang található, mely hívja a híveket misére, elsiratja halottait és védelmezi a viharoktól az itt élőket.

NOVAJ

FALUHÁZ

A Faluház 1895-ben épült vályogból és kőből.

Az épület 2003-ban alapjaitól újjá lett építve, átadására 2004. május 1-én került sor. A Faluházban kapott helyet a „Tisztaszoba”, melynek bútorait, ruhaneműit, használati eszközeit, mezőgazdasági szerszámaikat a Novaji Faluvédő Egyesület tagjai gyűjtötték össze a település lakóitól. Berendezése híven tükrözi a község régmúltját. Novaj híressége a „Novaji rezgős túrós rétes”, mely a faluház udvarán található kemencében is készül jeles alkalmakkor. A Faluházban található „Helytörténeti tábló”, a kb. 600 db képből készült „Lapozó”, ami kifejezetten Novajt, novaji lakost, családot, intézményt, vagy novaji eseményt örökít meg. A legrégebbi kép 1895-ben készült. A Faluház közösségi színtérként is funkcionál, helyi egyesületek, társadalmi szervezetek is igénybe vehetik rendezvényeik megtartásához. Lehetőség van kisebb csoportok táboroztatására. Helyszínéül szolgál kisebb közösségek összejöveteleire, rendezvényeik lebonyolítására, kiállítások megszervezésére.

MAGTÁR

A falu idősebb tagjainak elmondása alapján a magtár eredetileg dohány csomózó/feldolgozóként üzemelt. Az egri dohánygyár virágzásának az idején a szőlőtermesztés mellett Novajon a dohánytermesztés is jelentős szerephez jutott..

Magtárrá 1959 után, a TSZ megalakulást követően vált. Jelenleg csupán raktárként szolgál.

KÚRIA

A kúria épülete, egykor a Galassy család nyári szállása volt.

Sem korabeli tervek, sem leírás nem lelhető fel a levéltárakban, sem a könyvtárakban. Egykor kultúrházként működött, korabeli szórakozóhelyként, majd a helyi MGTSZ tulajdonába került. 1976-ban, az ostorosi és a novaji MGTSZ összevonását követően üresen maradt, éveken át nem használták. A '80-as években az iskola használta nagy termét tornateremként, azóta kihasználatlan.

A füles-attikás lakóházak esetén több helyen is látható a tornácvég mellvédes ablakos-díszüvegoztással való kialakítása. Itt visszatérő szép elem, a Mária vagy Jézus szobor elhelyezése.

A településkép fontos elemei az úti fészületek. Ezek felmérése és megórzése minden közösség feladata.

4 NOVAJ TELEPÜLÉSSZERKEZETÉNEK KIALAKULÁSA

Első katonai felmérés (1763-1787)

A 18. században (ún. Jozefinista, 1. katonai felmérés 1763-1787) ábrázolt utcákat mai is azonosíthatjuk, jóllehet a felmérés nem alakhű. Jól felismerhető az Ostorosi út és a beérkezésétől a Mátyás utca, a patak mások partján túl az Itván utca követhető. A patakon átvezető közúti híd megfelel a Hősök terére vezető útnak. A templom melletti utcán hajt ki a mai apponyi utca vobnalában a Tardi út. Ma már ez megszűnt. Észlelhető még a Kovács Mátyás utca nyugati oldalának beépítése. Déli irányba a Mátyás út folytatása megy a és a Mezőkövesdi út a patak mellett vezet ki a faluból. Ez a 1780 táján már kialakult települési szerkezet bővül a későbbiekben, a kivezető utak módosulnak. Dokumentálásra kerülnek pincesorok a partfalakban.

Második katonai felmérés (1806-1869)

A 2. katonai felmérésen (1806-68) ábrázolt utcasorok lényegében a község mai történeti szerkezeti magjának megfelelnek, a későbbi térképek (egészen 1941-ig) ugyanezt mutatják. A falu DK-i részén majorság jelzései a 2. katonai elméréstől jelennek meg építészeti dispozió szemszögéből elég változatosan, de az intézői épület viszonylag a „helyén marad” (Rákóczi u- Kovács Mátyás u-László u csomópontnál)

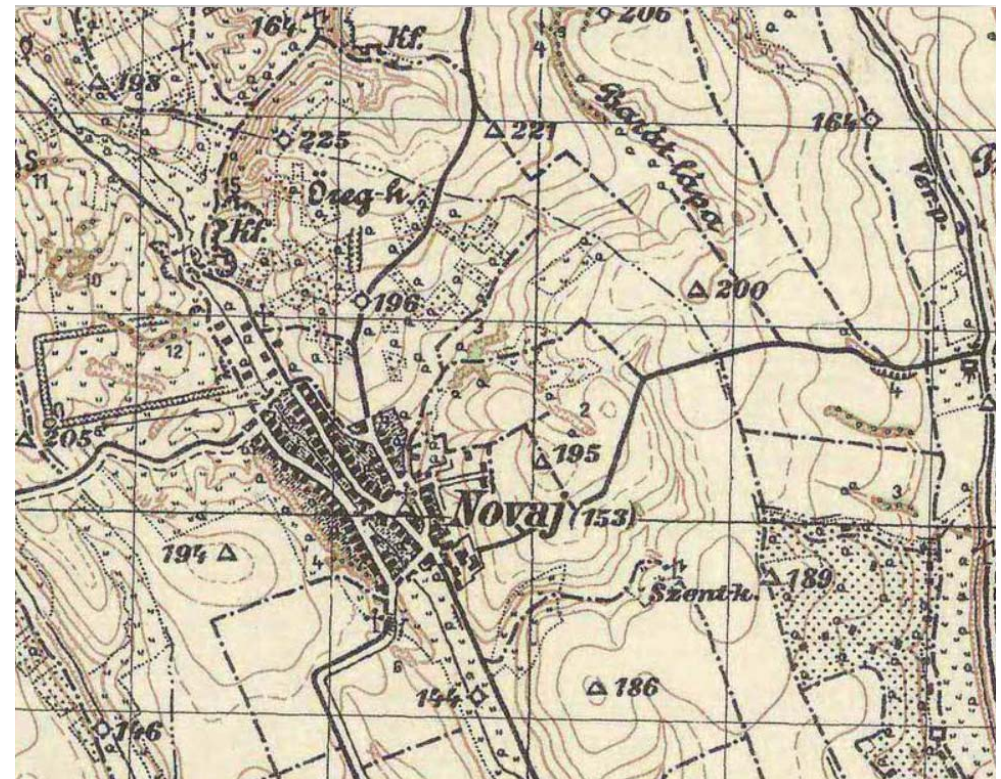
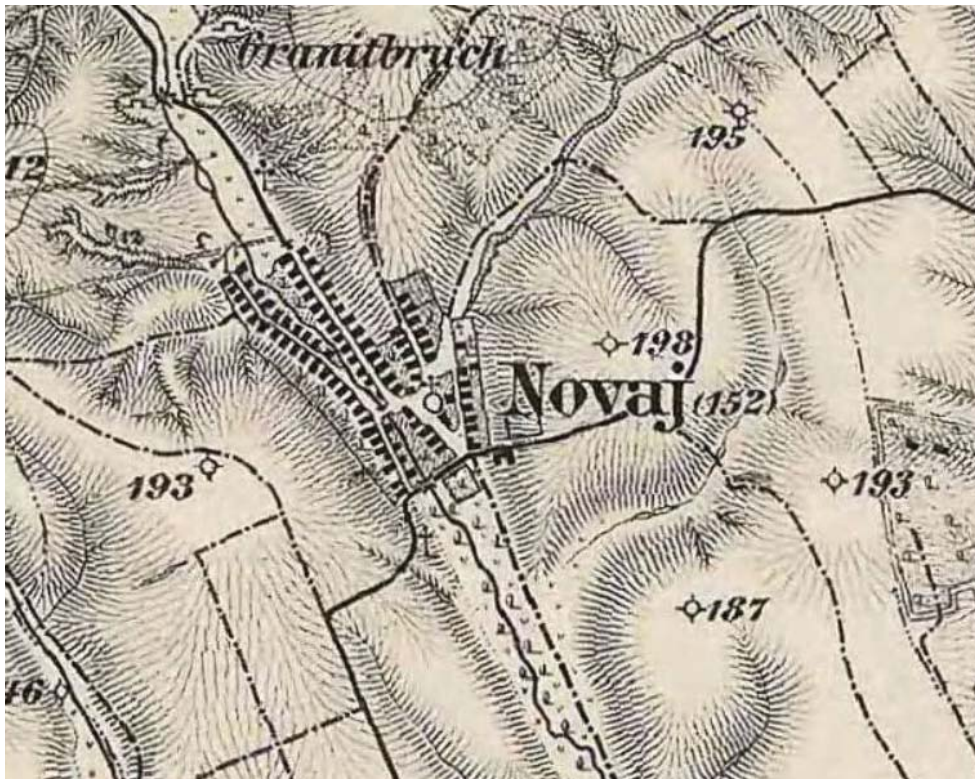
Harmadik katonai felmérés (1869-1887)

A XVIII. század végén a település magja a patakkal párhuzamosan húzódó két utca, melyekhez a templomtól délkeletre még egy kisebb sor csatlakozik. Ez az egymással párhuzamos, főutca szerkezet a keskeny szalagtelkek sorolásából adódik és a földművelő lakosság igényeinek megfelelően alakult ki. A telkeknél a gazdasági és a lakóudvar közvetlenül kapcsolódik egymáshoz. Ezt a szerkezetet a település minimális növekedése is követte.

Magyarország katonai felmérése (1941)

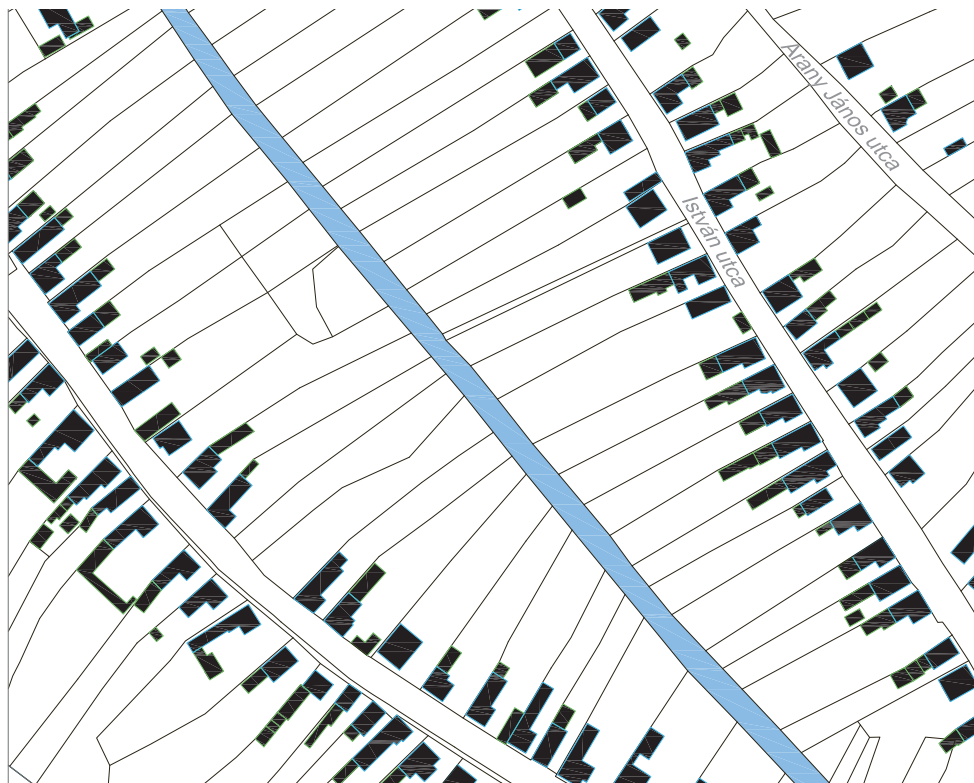
A XIX. század folyamán keletkezett a faluközpontból északkeletnek tartó Új sor (Imre u.), valamint a keletre vezető Temető sor (Akácfa u.). 1920 után a település a délkeleti oldalon (Majorsági-dűlő, népi nevén Proletár- vagy Menyecske-part) és kisebb mértékben az északkeleti részen (Tó) nagyobbodott.

1945 után a legtöbb ház a falu északi részén – a mai Petőfi és a Jókai u. környékén – épült (Tó), továbbá, délen, a Major- (Mezőkövesdi és Gárdonyi G. u.) és a Templom-rét (Sport és Attila. u.) területén.

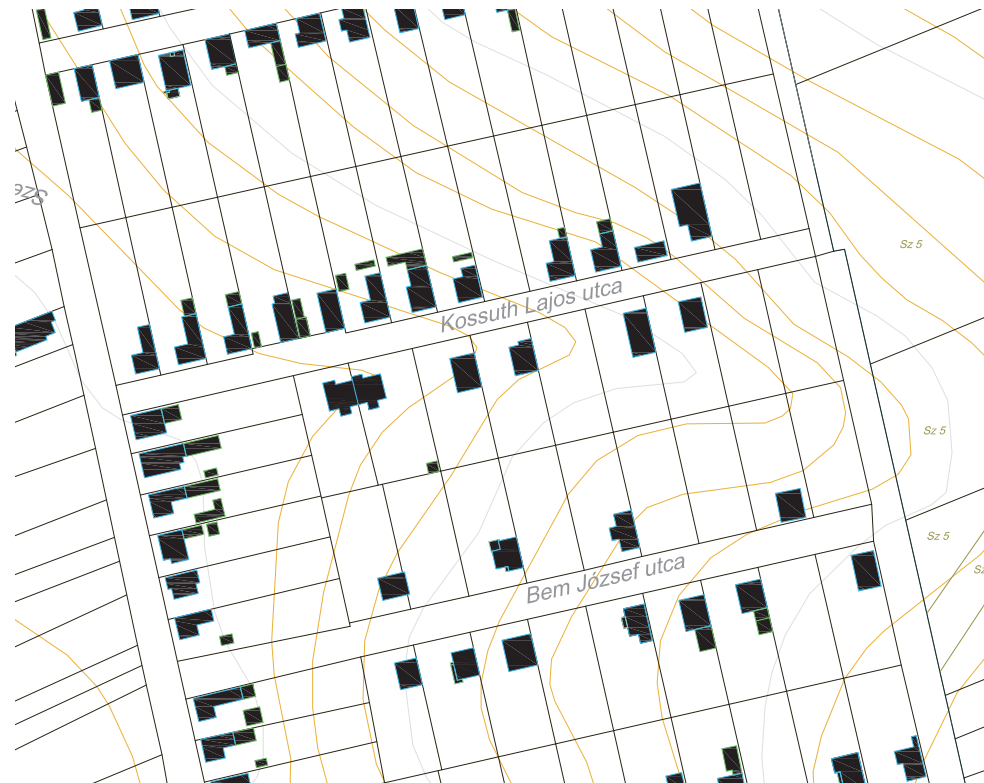
Régi utcaszerkezet

A telkek keskenyek (kb 16 m), azonban hosszúak. Ettől eltérés a patakmeder felé eső utcasoron van (Mátyás út páros oldal és István utca páratlan oldal), ahol a terepadottságokból erre nincs hely. A telekstruktúrából adódóan a beépítés oldalhatáron álló, jellemzően fésűs, azonban sok helyen még megmaradtak a Mátra környékére másutt is jellemző ún, „páros beépítés” (néprajzi szó: társas beépítés) kisházai a főépülettel szemben.

Újkori telekosztás

Az 1970-es évek fejlesztése nyomán szabályos telekosztású utcahálózattal történt bővülés keleti irányban (a Gárdonyi utcára ráfűzve). A merdekebb terepfalba a Mátyás út nyugati házsor végén gazdasági épületek és pincék épültek. A község északi részén a kimenő utak mentén is tufapince sorok készültek (Ostorosi út, „Mocsolyási” pincesor).

5 TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

Novaj patak menti település, a víz mellett húzódó két párhuzamos főutcával, közepe táján dombon emelkedő toplommal. Ez az egymással párhuzamos, főutca szerkezet a keskeny szalagtelkek sorolásából adódik és a földművelő lakosság igényeinek megfelelően alakult ki. A telkeknél a gazdasági és a lakóudvar közvetlenül kapcsolódik egymáshoz. Ezt a szerkezetet a település minimális növekedése is követte.

Kivételt jelent a DK-i domboldalon kijelölt ún. Újtelep, mely területen az utcák kijelölése során és a túlzottan geometrikus telekosztással szinte semmibe vették terepalakulatot, a település jellegzetességeit. Alapvető területhasználata a lakhatást szolgálja, kiegészítő szolgáltató intézményekkel (óvoda, iskola, rendelő, üzletek, sportpálya, stb.).

- Hagyományos falusi karakter
- Központi karakter
- Korszerű falusias karakter
- Pincék, prэшázak
- Gazdasági karakter

HAGYOMÁNYOS FALUSI KARAKTER

A telekosztás szerkezetében az utcára merőleges, oldalhatáron álló beépítési módot mutatja.

A telkek nagyjából szalagtelkek, a hegyvidéki soros elrendezéssel, az istálló és ház gyakran egy fedél alá épül, de mindenütt csak egy lakóházzal. Gyakori azonban a házzal szemben, a telek túlsó oldalára épített "kamra" vagy "nyári lakás", ami jellemzője a novaji utcaképnek.

Az épületek gerince többnyire merőleges az utcára, és jellegzetes novaji (hevesi) kúpcseréppel fedett, kétoldali vállban végződő kontyolt tetővel készült. Ezt a típust szoktuk "füles házként" emlegetni, mely a '30-as évektől jellemző, amikor a falu vagyonosodó gazdáinak portáin megindult polgárosodás városiasodás egy újfajta homlokzati formálást alakított ki. Vélhetően a célja az volt, hogy a család módosabb, tehetősebb anyagi helyzetét kifelé megmutassák. Ekkor az utcai homlokzat sokkal díszesebb, kisvárosias karaktert kezdett felvenni, ami a nagyobb ablakokban a díszes ablak és főpárkány-keretezésben jelentkezett. Ezek jellemzője a hármasablak is.

Az utcakép másik jelentős számban megtalálható képviselője a kockaház. Ez 1950-es évek közepén a második TSz-esítéskor a földtől elszakított vidéki lakosság mintaként tekintett a kisvárosi, kispolgári, gazdatiszti, vidéki kismemesi (vagy ezek mind együttesen) háztípusokra (utca vonalától visszahúzott, utca fele kétszobás, szabadon álló háztömeg). A kockaház típusára a két háromosztatú ablak, sávosan tagolt, minden esetben lábazattal, háromszög tetővel (ahogy szemből látszik) képzett utcai homlokzatú házak jellemzőek. Egyformaságuk és földszintességük miatt egységes utcaképet adnak. Kerthasználatuk megőrizte a kisléptékű háztáji jelleget: megtartották a régi melléképületeket vagy az új házhoz tapasztottak nyári konyhát.

KORSZERŰ FALUSAIAS KARAKTER

A hagyományos falusias karakter terület kiegészítései a 20. század közepétől kialakított új lakóterületek. Jellemük falusias, mivel telekméretek tervezett „optimális méretűek és a házállomány új, nem őríz közösséget a népi építészettel.

A beépítés oldalhatáron álló, fésűs. Épület szintek földszint, helyenként F+1.

KÖZPONTI KARAKTER

Ebbe a karakterbe tartoznak a település közintézményei, mint pl.a Községháza, a könyvtár, óvoda, takarékszövetkezet, iskola és az élelmiszerboltok, templom és a plébánia. Építészeti szempontból eltérnek a hagyományos falusi karaktertől, jellemzően az utcával párhuzamosan állnak, jellemzően jelentős tömeget képviselnek.

PINCÉK, PRÉSHÁZAK

Novajon három különböző pinesort különböztethetünk meg: Az Ostorosi út mentén vendégfogadásra is kiépített, előtetős rakott kővel megerősített falu pincesor fogadja a településre érkezőket.

A Petőfi Sándor utca végén K-re kanyarodva tufába vájt, előépítményektől mentes, gyönyörű, természetes pincesor találunk. Az utca Ny-i ágában már megjelentek a pérházak is. A Petőfi utca sorában egy-egy kis prэшház felbukkan. Történeti térképek értelmezhető jelzései szerint (első és harmadik katonai felméréseken) a Mátyás út felett a telkek végében lehetett még pincesor.

GAZDASÁGI KARAKTER

A Mezőkövesdi út mentén elnyúló gazdasági területen található többek között az "OSTOROSBOR" Zrt. PALACKOZÓ ÜZEM-e is.

5

AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A világban van egyfajta rend, amely szabályokból eredeztethető. Az ember igyekszik ezt életvitelében, környezetében is megteremteni, különben káosz keletkezik. Lakóházaink esetében is törekedjünk arra, hogy házuk a külső szemlélőben kialakuló összhatás egy elengedhetetlen és fontos alkotóeleme lehessen. Ehhez szükséges megismerni házuk környezetét és utána abba a miliőbe komponálni, szerkeszteni bele a sajátunkat.

Ezen szerkesztésekhez igyekszünk itt útmutatót adni, hogy minden egyes új és átalakítandó házzal is egy rendezett település képét erősíthessük.

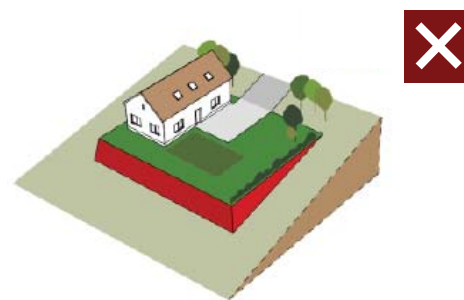
[1] NOVAJ MADÁRTÁVLATBÓL
fotó: Carrot Media

LAKÓTERÜLETEKRE JELLEMZŐ ÁLTALÁNOS ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

TEREPALAKÍTÁS

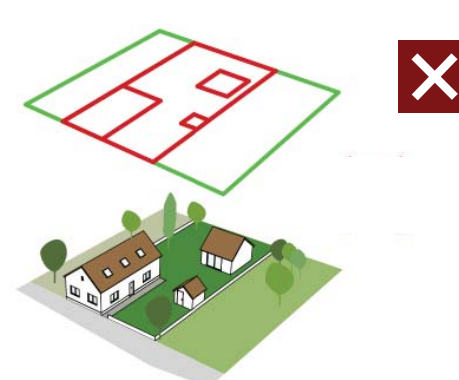
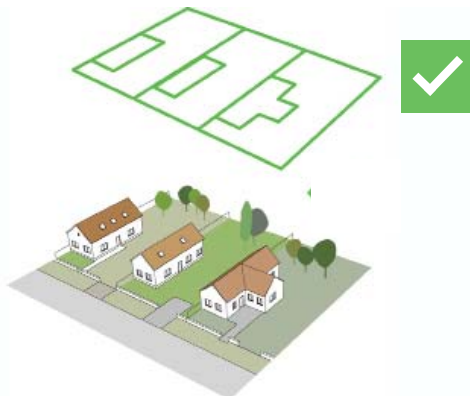
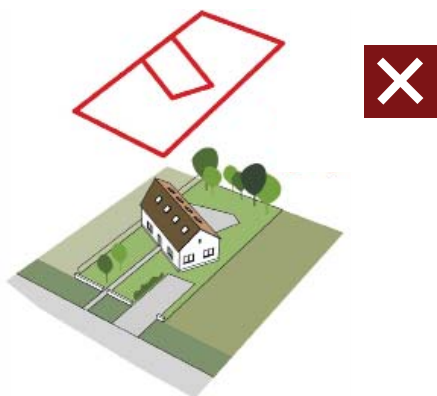
Novaj a Bükk lábánál, de már viszonylag síkabb területen fekszik, ezért lényegében szinte csak az Árpád u.- Széchenyi u.- Gárdonyi G. u.- Rózsa u. új osztású tömbjében merülhet fel olyan szituáció, ahol komolyabb terepalakításra lenne szükség, de általánosságban elmondható, hogy a házak terepre illesztésénél törekedni kell a lehető legkevesebb föld megmozgatására.

Nem elfogadható az épület földbe vájása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül.

TELEPÍTÉS

Novaj házainak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedésük az utcára merőleges rendszerű, azonos méretű előkerttel. Egy-egy esetben, így például a Petőfi Sándor és Jókai Mór utcában fűrészfogas beépítéssel is találkozhatunk. A nem utcával merőlegesen telepített, indokolatlanul nagy mértékben hátrahúzott családi házak építése nem javasolt. A gazdasági épületeket, kerti építményeket a lakóépülethez csatlakozva, annak folytatásában, az oldalkertes beépítésnek megfelelően ajánlott elhelyezni.

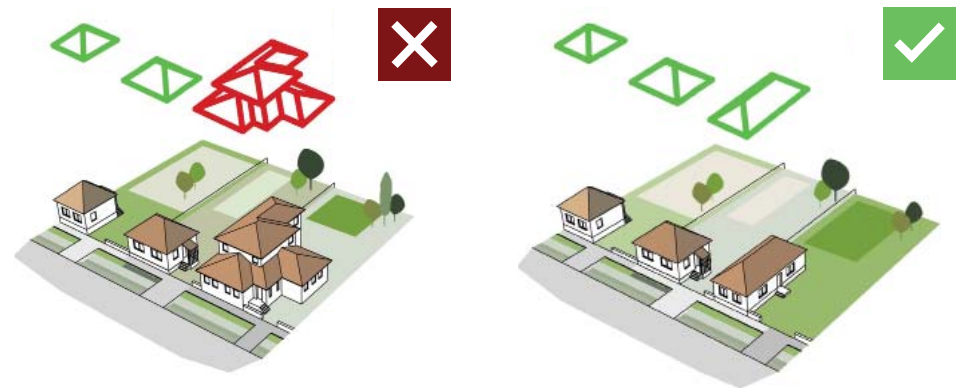
TETŐHAJLÁSSZÖG

A falusias házak tetőhajlásszöge közel azonos, így alakultak ki a jellegzetes utcaképek a hosszú házak homlokzataival. A már megépült házak közé épülő új házaknak is hasonló tetőhajlásszöggel kell rendelkezniük. Sem lapostető, sem túl meredek tető alkalmazása nem javasolt.

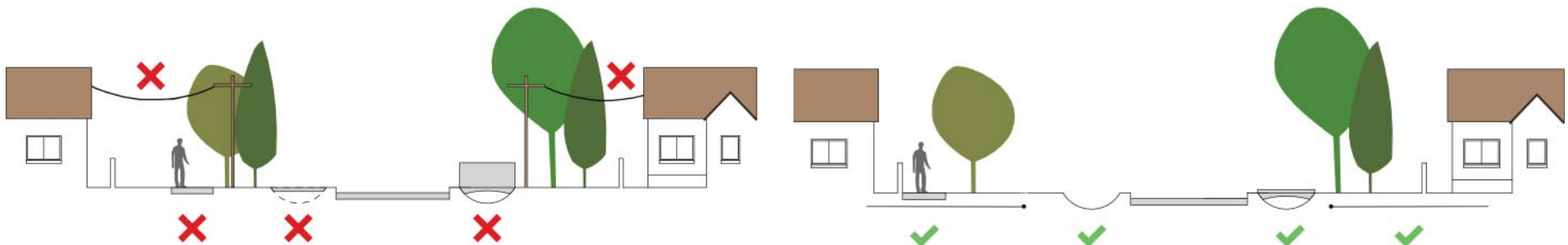
TETŐFORMA

A falusias házak tetőformája egyszerű. A területnek meghatározó arculatát adják az egyszerű nyeregtetős, vagy kontytetős házak. Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló tetőforma, a Novajon kialakult tetőidomhoz nem hasonul.

KÖZMŰELHELYEZÉS

Kifejezetten zavaró és arculati szempontból bántó jellegű a belterületen az elektromos és hírközlési vezetékek megjelenése. A magas oszlopok —több helyen betonoszlopok— és a vezetékek belerontanak a településképbbe, megtörve annak történeti hangulatát. Beépítésre szánt területen a villamosenergia bekötés házi hálózati csatlakozását földkábelrel kell kiépíteni.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Novajon a hagyományos falusi házaknál kedvelt megoldás a homlokzatok vakolása legfőképp fehér, törtfehér, világosárnyalatokkal, melyek tisztaságot és egységes képet sugallnak a járókelők felé. Az oromfalak túlnyúlásánál alkalmazott téglafelületek és a homlokzatok együttes alkalmazása, különböző anyagok megfelelő mértékben való társítása szép homlokzatot képez, mely erősíti az egységes karakterű településképet kibontakozását.

Homlokzatok megkomponálásakor kerüljük a nyílászárók körüli kő és egyéb ragasztott felületeket. Lábzatok esetében is vagy vakolt vagy rakott kő lábzatot alkalmazzunk.

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

Parabolaantenna a homlokzaton nem, de épületek tetőzetén – a közterületről nem látható módon – elhelyezhető.

SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

Novajon a lakóházak jellemzően valamilyen világos, fehér, halványsárga szín a meghatározó és követendő, illetve érdemes pasztell színekre törekedni. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni.

Tető anyagának javasolt a természetes színű égetett cserép a tájra jellemző formavilágban: hornyolt, hód farkú hullám, és hód farkú sík kivitelben.

Cserepes lemez hátrányai között szerepel, hogy nem lehet javítani, egy kis részének a javításához is le kell szedni az egészet (szemben a cserepekkel, ahol egy-egy darab is cserélhető).

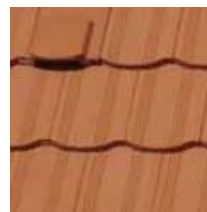
Falurkolatra természetes anyag (kő, fa, kisméretű/klinker tégl, vagy terméspala) ajánlatos. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe.

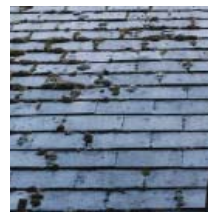
EGYENESVÁGÁSÚ
KERÁMIA CSERÉP

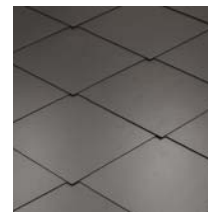
KERMÁMIA
HULLÁMCSERÉP

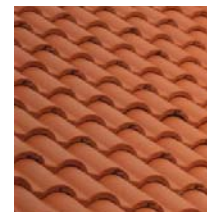
HORNYOLT
KERÁMIA CSERÉP

TERMESZPALA

SÍKPALA

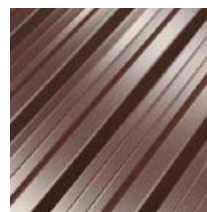
TERMÉSZETESHEZ
KÖZELI SZÍNŰ
BETONCSERÉP

FÉNYES
CSEREPESELEMEZ

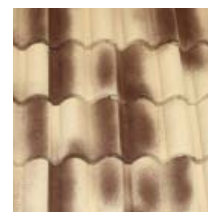
HULLÁMPALA

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

RIKÍTÓ VAGY
MINTÁS
BETONCSERÉP

CIKLOP

VAKOLAT

KLINKER TÉGLA

HASÍTOTT KŐ

FA

VEGETÁCIÓ

FÉMLEMEZ

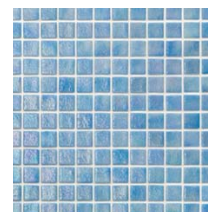
BITUMENES
ZSINDELY

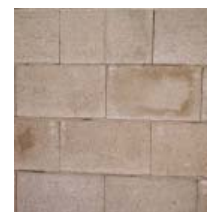
LÁTSZÓ
BETON

MOSOTT KAVICS

CSEMPE

ZSALUKÓ

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

TORNÁCOK, ELŐTETŐK

A tornác népi építészetünkben gyakran alkalmazott átmeneti tér, ahol a szabadban lehetünk és közben védelemet élvezünk az eső, szél és napsütés ellen. Kiváló helyszín lehet kikapcsolódásra, munkavégzésre, vagy raktározásra is.

A településen jellemző, hogy a tornác szinte minden esetben magasztott oromfalba futott, ettől vált egyedivé Novaj és környékének utcaképe.

A tornácot új épületek építésénél bátran alkalmazhatjuk.

Anyaghasználatot tekintve ezen területeken a cserépfedés alkalmazása vált általánossá, így a rikító színű fémlemezek, illetve a műpala fedések és burkolatok kerülendők.

Tornácoknál, előtetőknél műanyag/eternit hullámlemez és üveg használatát nem javasoljuk. Ezek az anyagok nem illeszkednek jól a falazott szerkezetű házakhoz, valamint csúnyán öregszenek. Felületükön könnyen meglátszik a kosz, így gyakori tisztítást igényelnek. A tornácok beépítésével a falusias lakóház jellegét vesztené, így nem javasoljuk.

A homlokzatokat ne zsúfoljuk tele előtetővel, erkéllyel. Inkább a negatív tömegformálást (kiharapások, beugrások) részesítsük előnyben.

Tornácok, előtetők kialakítási szempontjainak összefoglalása:

- vékony, ritka pillérek, oszlopok kerülendők
- törekedjünk a falazott, vakolt tartóoszlopok használatára
- tornác és előtető fedése a főépülettel anyagban és színben egyező legyen
- kerüljük a tornác beüvegezését és beépítését
- utcai homlokzaton kerüljük a hosszan kinyúló előtetők alkalmazását
- a homlokzatokat ne zsúfoljuk tele előtetővel, erkéllyel
- a negatív tömegformálást részesítsük előnyben

ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt. Novajra a falusias nyílás kialakítás jellemző: kétszárnyú fa ablak vízszintes osztással, faragott díszítésekkel, legtöbb esetben barna és fehér színekkel, viszont a magasított oromfalak miatt ezen a tájegységen a padlásszellőző nem jellemző.

A kockaházak "kocka" jellege az ablakain is megmutatkozik. Az utcai fronton általában 2 db négyzetes arányú, nagyméretű ablak található, 2-vagy 3-szárnyú kivitelben, sokszor vízszintes osztással is tagolva.

Tartsunk mértéket az ablakok méretével kapcsolatban, és a formájuk is legyen egyszerű. Próbáljunk meg minél több tömör felületet meghagyni, a nagyobb áttöréseket a főbb lakótereknél koncentrálni, nem elfeledve, hogy ne legyen a közterek felől belátás.

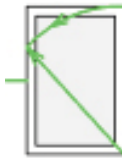
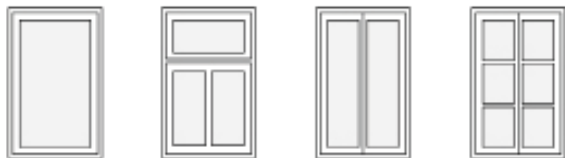
Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, figyelve a fal súlypontját. A súlyponti tengelyre akkor is figyeljünk, amikor egyéb dolgokat helyezünk el a homlokzaton, pl.: vakolat díszek, padlás bevilágítók. Az ablak vagy épp tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. Tengelytől akár a kissé, egyenlő távolságban eltoltnak is diszharmonikus hatást kelthetnek.

Az újabb építésű lakóházak esetében is megoldható a hagyományos karakterek továbbörökítése. Mindez megfelelő és korszerű elemek kiválasztásával, mint például zsalugáter vagy spaletta alkalmazásával is elérhető.

A mai, osztás nélküli nagyméretű ablakok alkalmazását kerüljük, ha lehetséges és természetes alapanyagú megoldásokat válasszunk.

A legkedveltebb külső árnyékoló manapság a redőny. Amellett, hogy árnyékol, hőszigetel és növeli az otthona biztonságát is. Nyáron a hideg, télen a meleg megtartásában van fontos szerepe. Válasszunk belső tokos vagy vakolható tokos redőnyt. Külső tokos redőnyt csak abban az esetben válasszunk, ha az nem lép ki a fal síkján kívülre. Ha csak falsíkból kilépő külső tokos redőny férne el, akkor inkább válasszunk zsalugátert.

A FELSŐ SAROKBÓL HÚZOTT ÍV A FÜGGŐLEGES OLDALT A FELEZŐPONT FELETT MESSE

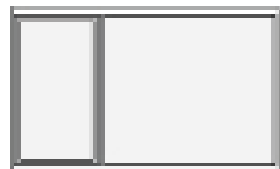
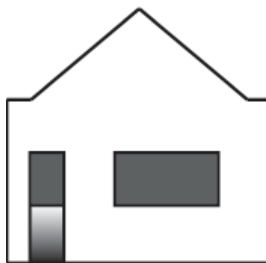
SZÉLES, VÍZSZINTES, NAGY ABLAK
2 DB FÜGGŐLEGES ARÁNYÚRA VALÓ FELBOTÁSA

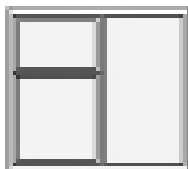
FÜGGŐLEGES
ÖSSZEVONÁSA

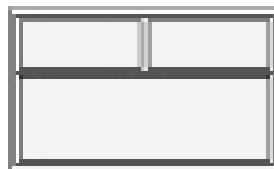
ARÁNYÚ ABLAKOK

MAJDNEM
SZIMMETRIKUS

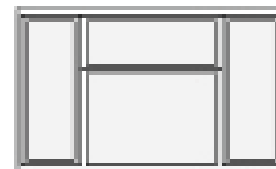
KÜLÖNBÖZŐ
OSZTÁSOK

SZÉLES, VÍZSZINTES
OSZTÁS

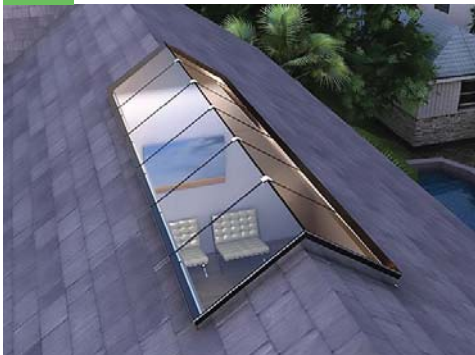
FELÜLVILÁGÍTÓ

VÍZSZINTES ÉS
FÜGGŐLEGES
OSZTÁSOK KEVERÉKE

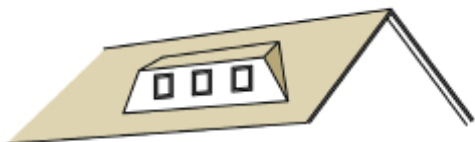
FALUSIAS KARAKTER HOSSZÚHÁZAINAK TETŐABLAKAI

TETŐSÍK ABLAK A GERINCEN

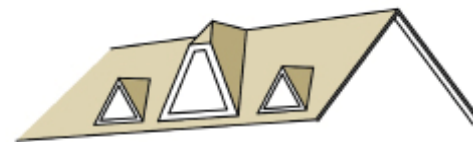
FERDE TETŐSÍK ABLAK

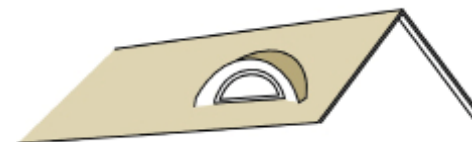
ARÁNYTALANUL NAGY
„HARCSASZÁJ” FORMÁJÚ
TETŐKIÁLLÁS

TÚL SOK TETŐKIÁLLÁS

FELTŰNŐ, HARSÁNY TETŐABLAKOK,
TORONYSZERŰ KIÁLLÁSOK

SZEMES TETŐABLAK

ABLAKOSZTÁS TOLDALÉK NÉLKÜLI KOCKAHÁZON

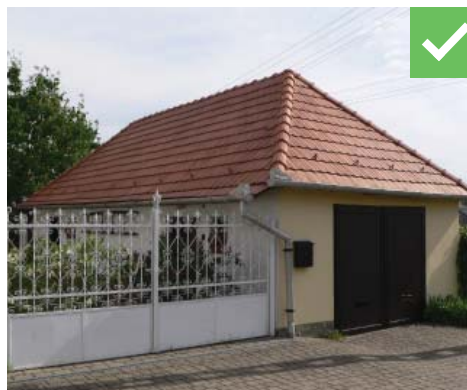

ABLAKOSZTÁS TOLDALÉKOS KOCKAHÁZON

GARÁZS ELHELYEZÉS

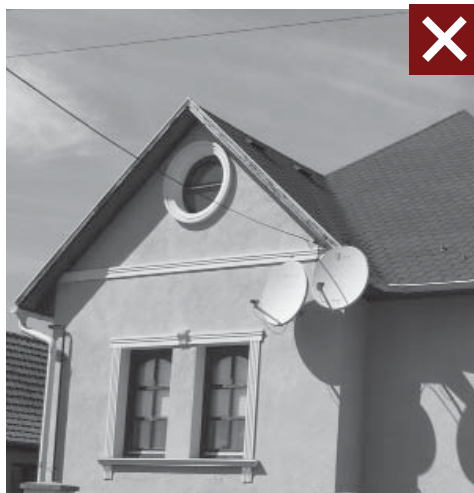
Fontos, hogy a garázkapuk lehetőleg ne központi helyen legyenek, hanem a ház oldalában, a szemmagasság alatt, a pinceszinten helyezkedjenek el. Hosszúházas beépítés esetén a garázs kerülhet a régi nyárikonyha helyére vagy a lakóépület folytatásában a régi gazdasági épületbe, annak újrahasznosításaként.

RÉSZLETEK

NAPKOLLEKTOROK, KLÍMÁK, ANTENNÁK

Napkollektorok, klímák, antennák esetében válasszuk a tetőre szerelt változatokat és lehetőség szerint kerüljük az utca felőli homlokzatra helyezésüket. Ma már találhatunk olyan változatokat is, amelyek a tető síkjába simulnak, részesítsük ezeket előnyben.

KÉMÉNYEK

Az új szerelt kémények csillogó fémes színükkel és sűrű rögzítéseikkel ipari jelleget kölcsönöznek a háznak. Azonkívül, hogy legtöbbször nem illenek bele a ház által sugallt képbe, még pimaszul feltűnőek is. A ma általánossá vált rendszeresített kémények esetében szerencsére sok esetben találkozhatunk olyannal, hogy a szerkezet elé egy téglából épített külső falazatot emelnek, megtartva ezzel a tájegységre jellemző hagyományos építészeti megoldásokat.

ERESZEK

A falusias házak sajátosságossága a megőrzött magasított oromfal, melyet az eresz szépen elejétől a végéig lekövet ezzel is kiemelve ezeket a sarokelemeket.

KÖZMŰELHELYEZÉS

Novajon jellemzően a házak homlokzatán alakították ki a gépészeti tartozékokat, amelyek nem minden esetben nyújtanak megfelelő látványt. Gyakran találkozni olyan esetekkel, amikor a műszaki berendezéseket rosszul alakítják ki, vagy silányan kivitelezik.

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószerelvények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

Szerencsére Eger környékén is találni jó megoldásokat. Homlokzati változat helyett elegánsabb megoldás lehet az előkertekben elhelyezett berendezés meglévő közművek és házfelújítások esetén, falusias területeken; míg új házaknál a közmű vonalának és mérődobozok helyének kiválasztása az építészeti kompozíció része legyen. Elegáns megoldás lehet a közmű kerítéshez komponált változata.

[3] HOMLOKZATBA INTEGRÁLT KÖZMŰÓRA
fotó: Grafit Műterem Kft.

[2] KERÍTÉSEN ELHELYEZETT KÖZMŰÓRA
fotó: Grafit Műterem Kft.

KERÍTÉSEK PÉLDÁINAK BEMUTATÁSA

A településkép szempontjából a kerítések kitüntetett szereppel bírnak, mivel az épületekhez hasonlóan horizontmagasságban „zárnak”, s mint vertikális „térfalak” erőteljesen jelennek meg az általunk érzékelt közterület határfelületeként. Ezért felépítésük, anyaguk, struktúrájuk, s áttörtségük fontos település karakter meghatározó elem.

Elsősorban függőlegesen struktúrált rendszerű kerítéseket építsünk vízszintes tagolás nélkül. Javasolt a sötét, elsősorban pasztell barna és zöld, esetleg szürke színek alkalmazása, míg kerülendők az élénk, telített színek; a fehér és a fekete. Kerítések esetében is beszélhetünk hagyományos megoldásokról mind anyaghasználat, mind pedig forma, kialakítás terén; ugyanakkor érvényre juthatnak a kortárs, modern megoldások is. Modern, motoros működtetésű kapuk esetében is részesítsük előnyben az olyan megjelenésű kapuk beépítését, amelyek szín és anyagok tekintetében is illeszkednek az utcaképbe.

A lakóterületeken természetes anyagok használata javasolt, mint pl. kő, vagy fa, esetleg visszafogottabb, áttört motívumú fémkerítés alkalmazása is lehetséges. Elsősorban függőlegesen struktúrált rendszerű kerítéseket

építsünk vízszintes tagolás nélkül. Javasolt a sötét, elsősorban pasztell barna és zöld, esetleg szürke színek alkalmazása, míg kerülendők az élénk, telített színek. A homlokzatokhoz hasonlóan itt se használjunk ragasztott kő felületeket a kerítés lábazatain, oszlopain, inkább rakott kő vagy vakolt felületeket alkalmazzunk.

FA KERÍTÉSEK

A fa szerkezetű kerítések az egykori hagyományos falusi kerítések világát idézik. Ezért fontos, hogy kialakításuknál a hagyományokhoz híven, ahhoz hasonló arányú, felépítésű, megjelenésű legyen a végeredmény.

FÉM KERÍTÉSEK

Viszonylag gyakran előfordulnak jelentősen áttört kovácsoltvas vagy egyéb fémszerkezetű kerítésmezők is, melyeknél azonban a tulajdonosok később megpróbálták gátolni a belátást. Az erre a célra alkalmazott acéllemez borításoknak is már kialakult hagyománya van a faluképben. Azonban a hagyományostól eltérő alumínium, vagy bordázott lemezek alkalmazása erőteljesen rombolja a településképet.

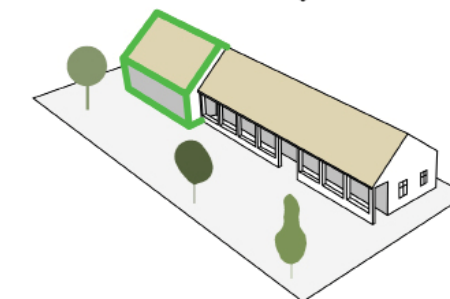
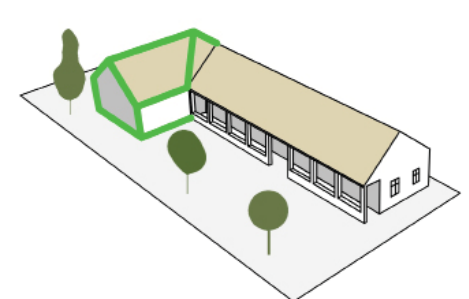
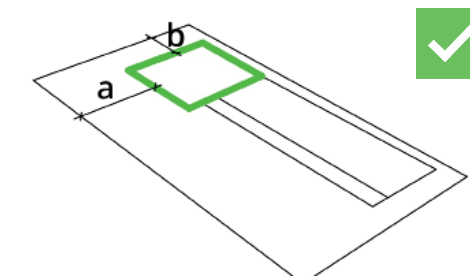
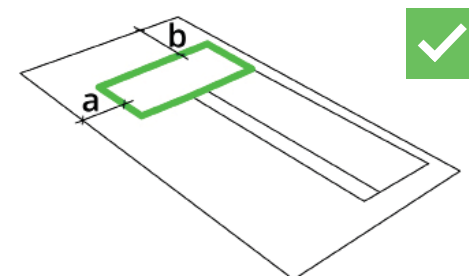
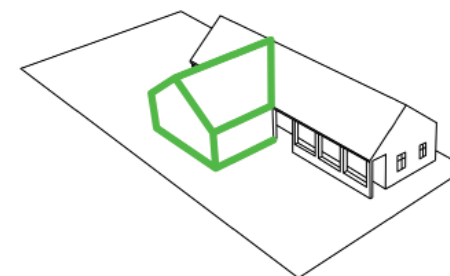
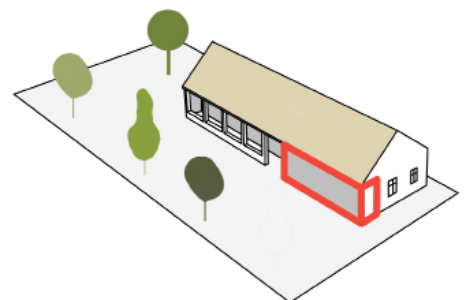
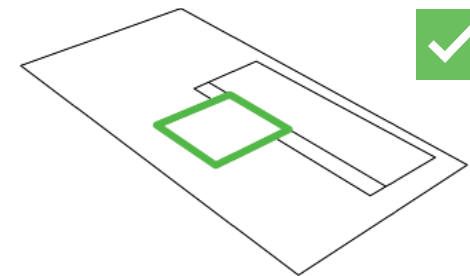
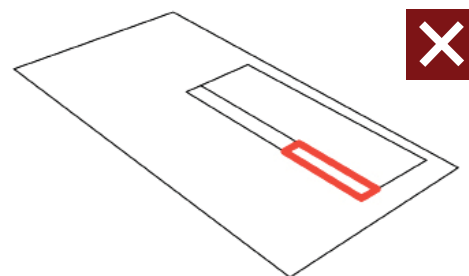

BŐVÍTÉSI LEHETŐSÉGEK

A falusias, tornácos hosszú házaknál bevált módszer a hátrafelé való toldás. Ha bővül a család, a ház is vele nőhet, hosszabbodhat. Valamint így építhetünk a házhoz hátsó kerti mezőgazdasági, tárolási és állattartási épületeket is.

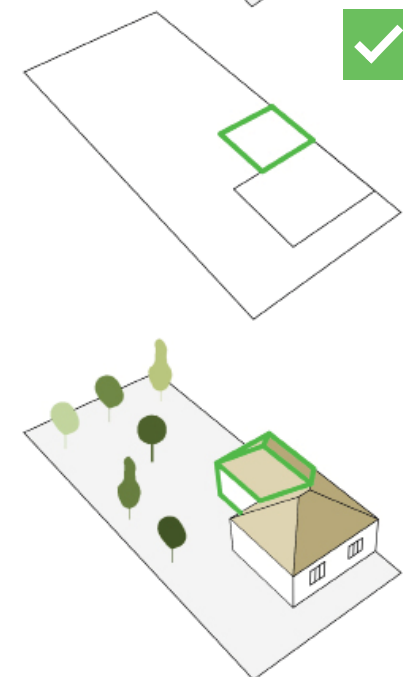
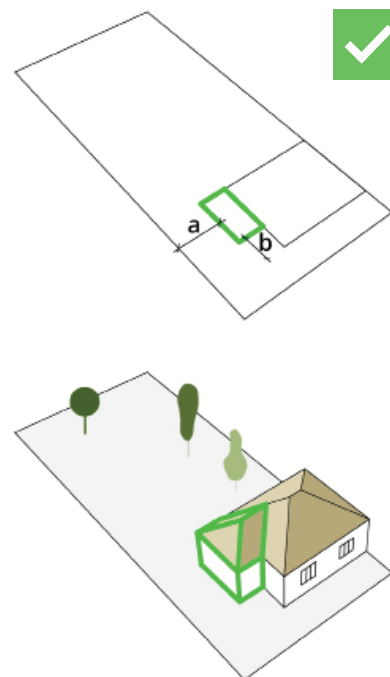
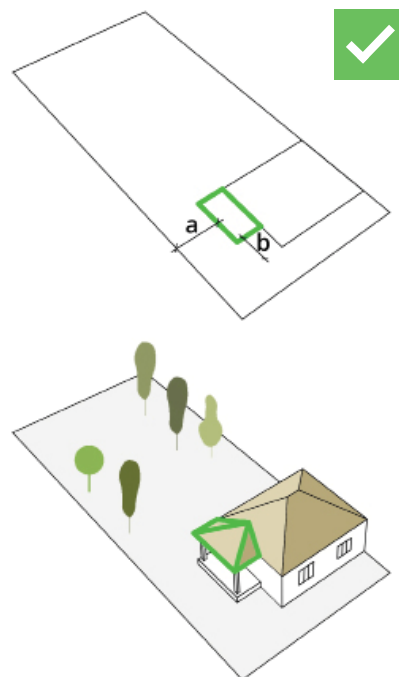
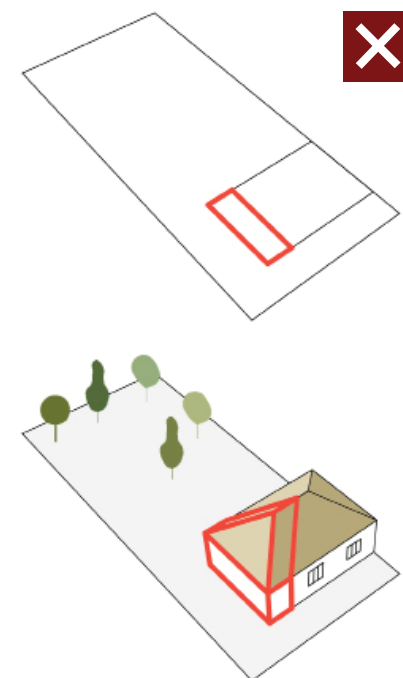
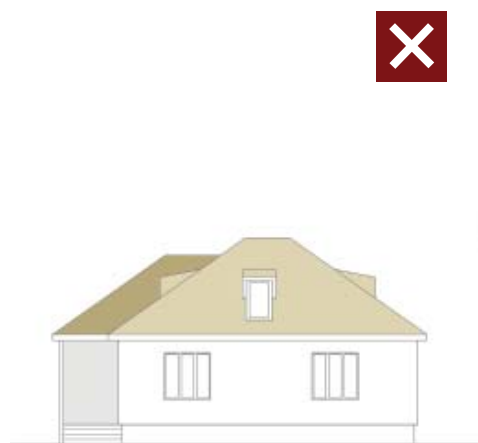
A tornácot nem ajánljuk beépíteni, befalazni, mert az egyébként is már kevésbé megvilágított terek még nehezebben jutnak természetes fényhez, de transzparens módon való lezárását sem javasoljuk esztétikai megfontolásokból.

A tornácos oldalra csakugyan nem célszerű haránt irányban bővíteni, viszont a ház tömege már befordulhat a hátsó melléképületek vonalában, vagy ahova már nem ér el a tornác. Ebbe az épületrészbe jó megvilágítást igénylő helyiséget álmodhatunk, amely három irányból is képes beengedni a napfényt.

Ajánlott megoldás bővítésre a még kihasználatlan tetőtér beépítése. Ilyenkor fontos felmerülő kérdés a természetes fény bejutásának módja. A kutyaóli ablak nem kívánatos megjelenést kölcsönöz a háznak. Ehelyett inkább az emelet oromzatos kontytetővé alakítását, és ezáltal oromfali nyílászárók beépítését javasoljuk.

Jellemző Novajon az oldalkert felé terjeszkedő kontyolt tetős, vagy nyeregtetős épülettoldás. Ebbe az épületrészbe jó megvilágítást igénylő helyiséget álmodhatunk, amely három irányból is képes beengedni a napfényt.

ÉPÍTÉSZETI PÉLDÁK BEMUTATÁSA

HELYI PÉLDÁK

Novajon a hagyományos falusi házaknál jellemzően vakolt felületeket alakítottak ki. Fontos, hogy az új, vagy átalakított épület megőrizze a hagyományos, tájegységre jellemző, a már kialakult építészeti vonásokat, mindemellett tömegformálás tekintetében is illeszkedjen a szomszédos épületekhez. Falusias házaknál a földszintes kialakítás vehető számításba. A túl magas, nagy tömegű házak nem elfogadottak, hiszen rontják az adott utcára jellemző összhatást. Anyaghasználat szempontjából mindenképpen a természetes anyagok - kő-, faburkolat, vakolt falfelületek-, és visszafogott színezés részesítendőek előnyben.

[4] KORSZERŰ FALUSI HÁZ
FOTÓ: GRAFIT MŰTEREM KFT.

[5] FALUSI HÁZ "FÜLES" HOMLOKZATTAL
FOTÓ: GRAFIT MŰTEREM KFT.

[6] HAGYOMÁNYOS FALUSI HÁZ
FELSŐTÁRKÁNYON KŐ LÁBAZATTAL
FOTÓ: GRAFIT MŰTEREM KFT.

KORTÁRS PÉLDÁK

„Alapvető felelőssége van az építésznek a vizuális kultúra fejlődésében, azonban nem egyedüli felelőssége, az építész közösség szélesebb társadalmi támogatás, összefogás nélkül nem képes erre.

A minőségi építészet terjedésében elengedhetetlen, hogy a társadalom szélesebb rétegekben értékelni tudja azt és képes legyen az abban rejlő értékek meglátására.”

Sajtos Gábor

[7] CSALÁDI HÁZ MONOSZLÓN

[8] FELSŐTÁRKÁNY
[9] SOLYMÁR

Talán egyszerűbb dolgunk van, ha egy hagyományos parasztház korszerűsítésével állunk szemben. Ellenben egy "kockaház", vagy újabb kialakítású épület esetében, amelynél nehezebb megtalálni a megfelelő karaktert és a korszerű megoldás közti egyensúlyt és nem utolsósorban környezetéhez is illeszkedik.

Az alábbi példával igyekszünk pozitív példát és utmutatást adni arra, hogy miként lehet a mai világban elterjedt számos megoldás közül a középutat megtalálni.

[10] CSALÁDI HÁZ BŐVÍTÉS, CSÖMÖR 2014
építész: Tér Stúdió Bt
forrás: <http://www.terstudio.hu/csaladi-haz/csaladi-haz-bovites-2>

A mai építésznek és megrendelőnek óriási kínálat áll a rendelkezésére nemcsak építőanyagok, hanem sok esetben kész szerkezetek terén is. Talán még nagyobb kihívás, hogy a divatot diktáló különböző gyártók különböző termékeit úgy tudjuk összekomponálni, hogy az koherens egészet adjon; olyat, amelyet az adott helyre elképzeltünk.

A mai építkezéseken fő prioritás a költségek és építési idő minimalizálása, amely összefügg azzal, hogy a munkaerő egyre drágább.

Egy új ház tervezése során érdemes többször nézőpontot váltani, bizonyos dolgokat részletesen megfigyelni, majd hátrébbállni és távolabbról rátekinteni. Fontos az összkép mind a ház egészére, mind az utcaképet, településkaraktert tekintve. De mindeközben újjító képességünkkel is érdemes élni és a hagyományt a mai lehetőségekkel párosítva, innovatív módon alkotni.

[11] KÖZÉP- EURÓPAI CSALÁDI HÁZ

forrás: *Európai Házak magazin*

[12] SOLYMÁR

[13] SOLYMÁR

PINCÉK, PRÉSHÁZAK

OSTOROS FELŐLI PINCÉK

Ostoros felől érkezve pincesor fogadja a Novajra látogatót, jelezve, hogy a falu életében mindig is fontos szerepet játszott a szőlőtermesztés és a borászat.

TELEPÍTÉS

Az övezeten belül pincék helyezhetők el. A pincék előtti területek kialakítása, tereprendezése csak kertészeti és tereprendezési terv alapján lehetséges.

A pincék csak teljesen földdel fedve alakíthatók ki.

Új előépítmény (pinceház, prэшáz) sem meglévő pince esetén, sem új pince nyitása esetén nem építhető.

A pincék homlokzatának megtámasztása csak rakott térségi kőből épülhet.

[14] PINCESOR AZ OSTOROSI ÚTON
FOTÓ: POLTRADE BT.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Az Ostoros felőli pincék földrajzi helyzetüknek köszönhetően és tufába vájt kialakításuk végett nem igényelnek épített tetőszerkezetet. Ez a fajta természetességet tükröző összkép külön figyelmet érdemel és erősíti azt a tényt, hogy megőrzendőknek tekintjük a már kialakult utcaképet.

TETŐFORMA

A pincék tetőformája egyszerű. A területnek meghatározó arculatát adják a föld alatt kialakított pincesorok, melyek egybeolvadnak környezetükkel. Tető anyagának a természetességet kölcsönző zöld vegetáció megőrzése javasolt, amely ráfut a pincék tetejére.

HOMLOKZATOK

A pincék területét a kő támfalak uralják.

Az épületek homlokzatára szerelt bármilyen vezeték, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

PINCESOROK HOMLOKZATAI
FOTÓ: URBAN LANDSCAPE DESIGN

SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

Az ostorosi úti pincék területét a kő támfalak uralják. Ezen árnyalat megfelelő és követendő, ugyanakkor egységet ad a pincesor számára. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni.

A tető anyagának érdemes meghagyni a zöld vegetációt, mely a pincék domboldalba vájt jellegéből adódóan ráfut a tetejükre. Előtetők esetében rikító színű tetőfedést ne alkalmazzunk.

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

VEGETÁCIÓ

KORCOLT
FÉMLEMEZ

TERMÉSPALA

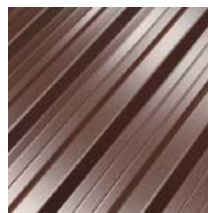
SZÜRKE
BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

FÉNYES
CSEREPESELEMEZ

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

BETONCSERÉP

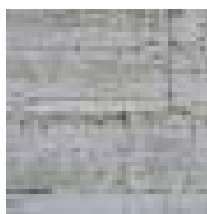
AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

CIKLOP

VEGETÁCIÓ

HASÍTOTT KŐ

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

FÉMLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

ZSALUKŐ

MOSOTT
KAVICS

VAKOLAT

ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt. A pincékre a kis ablaknyílások, de széles és alacsony ajtónyílások jellemzőek. Nyílászáróik fémből, vagy fából készülnek.

Itt a betörésállóságot egyszerűbb módokon biztosítják. Ez a fajta kialakítás párosulva a nyílások arányaival robosztusságot kölcsönöz a pincék homlokzatainak.

[15] PINCÉK ABLAKAI

[16] PINCÉK AJTAJAI

fotó: Poltrade Bt

ELŐTETŐK

Az ostoros utcai pincék jellegzetessége az egyszerű, kővel burkolt, négyszögletes, támfalas megjelenésű homlokzati forma. Ennek határozott, tömbszerű egységét csak a szükséges nyílászárók, azaz a bejáratok és néhol egy-egy apró ablak bontja meg.

Ezért ne építsünk elé és a homlokzatokat ne zsúfoljuk tele előtetővel, mert erőteljes, elemi jellegét elvesztené a pince.

[17] OSTOROS UTCAI PINCE HOMLOKZAT
fotó: Poltrade Bt.

KERÍTÉSEK

A pincés területeken nem jellemző a kerítések alkalmazása, hiszen a pincék mérete, utca melletti közvetlen elhelyezkedésük, illetve tufába vájt jellegük nem indokolja ezt.

PETŐFI UTCAI PINCÉK

A másik pincesor a falu északi végén, a Novaj patak partján található. Hangulata egyedi, atmoszféráját a patakparti galériaerdő nyárfái és égerei teszik teljessé. A pincék előtti nagy zöldfelület szabadidős tevékenységek és rendezvények helyszínéül szolgálhat.

TELEPÍTÉS

Az övezeten belül pincék helyezhetők el. A pincék előtti területek kialakítása, tereprendezése csak kertészeti és tereprendezési terv alapján lehetséges. A pincék csak teljesen földdel fedve alakíthatók ki.

[20] PINCESOR A NOVAJ PATAK PARTJÁN
fotó: Poltrade Bt.

[18] PINCÉK MELLETTI ZÖLD SÁVNAK A
[19] GALÉRIAERDŐVEL SAJÁTOS HANGULATA
VAN
fotó:Tunnel Kft.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A Petőfi utcai pincék szintén tufába vájt kialakításuak, így ezen építmények sem igényelnek épített tetőszerkezetet. Ez a fajta természetességet tükröző összkép külön figyelmet érdemel és erősíti azt a tényt, hogy megőrzendőknek tekintsük a már kialakult utcaképet.

TETŐFORMA

A pincék tetőformája egyszerű. A területnek meghatározó arculatát adják a föld alatt kialakított pincesorok, melyek egybeolvadnak környezetükkel. Tető anyagának a természetességet kölcsönző zöld vegetáció megőrzése javasolt, amely ráfut a pincék tetejére.

HOMLOKZATOK

A pincés területeken a kő támfalak jellemzőek. Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

[21] PINCESOROK HOMLOKZATAI
fotó: Poltrade Bt.

ELŐTETŐK

A Petőfi utcai pincék jellegzetessége az egyszerű, kővel burkolt, négyszögletes -esetenként a tetején hullámszó- támfalas megjelenésű homlokzati forma. Ennek határozott, tömörszerű, egységét csak a szükséges bejáratú ajtó bontja meg. Még apró ablak megnyitás sem jellemző!

Ezért a pincék elé ne építsünk és a homlokzatokat ne zsúfoljuk tele előtetővel, mert erőteljes, elemi jellegét elvesztené a pince.

[22] PETŐFI UTCAI PINCE HOMLOKZAT
fotó: Poltrade Bt.

ABLAKOK, AJTÓK ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt. A pincékre az alacsony ajtónyílások jellemzőek. A homlokzatot zárt, apró ablakkal sem nyitották meg. Nyílászáróik fémből, vagy fából készülnek.

Itt a betörésállóságot egyszerűbb módokon biztosítják. Ez a fajta kialakítás párosulva a nyílások arányaival robusztusságot kölcsönöz a pincék homlokzatainak.

SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

A Petőfi utcai pincék területén a kő támfalak jellemzőek. Ezen anyagok megfelelőek és követendőek, ugyanakkor egységet adnak a pincesor számára. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes Tető anyagának érdemes meghagyni a zöld vegetációt, mely a pincék domboldalba vájt jellegéből adódóan ráfut a tetejükre.

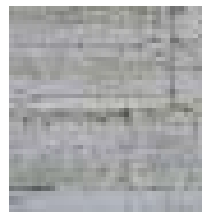
AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

CIKLOP

VEGETÁCIÓ

HASÍTOTT KŐ

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

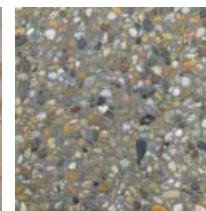
FÉMLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

ZSALUKÓ

MOSOTT
KAVICS

KERÍTÉSEK

A pincés területeken nem jellemző a kerítések alkalmazása, hiszen a pincék mérete, utca melletti közvetlen elhelyezkedésük, illetve tufába vájt jellegük nem indokolja ezt.

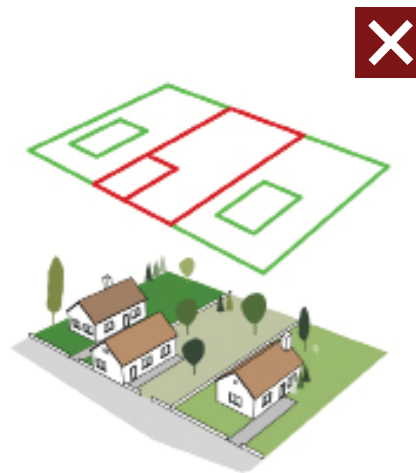
PETŐFI UTCAI PRÉSHÁZAK

A présházak szintén a falu északi végén, a Novajpatakpartján található. Hangulata egyedi, atmoszféráját a patakparti galériaerdő nyárfái és égerei teszik teljessé. A pincék előtti nagy zöldfelület szabadidős tevékenységek és rendezvények helyszínéül szolgálhat.

TELEPÍTÉS

Az övezeten belül pincék és présházak helyezhetők el. A pincék előtti területek kialakítása, tereprendezése csak kertészeti és tereprendezési terv alapján lehetséges.

Túlságosan a telek hátsó részébe rendezett ház építése nem javasolt.

MAGASSÁG

Pincés területek övezetében présházak is elhelyezhetők. Ebben az esetben az építmények magassága 4,5 m lehet, melyet egyik homlokzat magassága sem haladhat meg.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A présházak tetőhajlásszöge közel azonos, így alakultak ki a jellegzetes utcaképek a hosszú házak homlokzataival. Az övezetben épület kizárólag magastetővel épülhet, melynek hajlásszöge $30-45^\circ$ közötti lehet, cserépfedéssel. A túl lapos hajlásszög nem kívánatos, csak úgy, mint a túl meredek tető sem.

TETŐFORMA

A présházak tetőformája egyszerű. A területnek meghatározó arculatát adják az egyszerű nyeregtetős házak magasított oromzattal valamint nyeregtetős, csonka kontyvetős házak.

Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló, oromfalak nélküli tetőforma. „Manzard-tetős” épület nem építhető ezen területeken.

HOMLOKZATOK

A homlokzatot jelentős mértékben alakítják az ajtók és ablakok, de ezen kívül meghatározóak az épület és tető arányai, valamint a részletek, anyagok és színek összhangja.

A homlokzat megkomponálása, az építés, vagy felújítás előtti előre gondolkodás, és gondos megtervezés segíthet abban, hogy a végső eredmény meglepéssel töltsen el a benne lakókat és szomszédjaikat.

A nagy, üres felületek különböző anyagváltásokkal, díszítésekkel, párkányokkal tagolhatóak.

A présházak területét vakolt homlokzatok és kő lábazatok uralják. Javasoljuk, hogy ehhez igazodjanak.

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

[23] PRÉSHÁZAK HOMLOKZATAI
fotó: Poltrade Bt

SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

A petőfi utcai présházak területét a kő támfalak és fehérre vagy halvány sárgára vakolt falak uralják. Ezen árnyalatok megfelelőek és követendőek, ugyanakkor egységet adnak a pincesor számára. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni. Javasolt a már meglévő homlokzatokhoz hasonló világos, pasztell színekre törekedni.

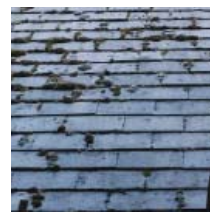
Tető anyagának érdemes meghagyni a zöld vegetációt, mely a pincék domboldalba vájt jellegéből adódóan ráfut a tetejükre.

VEGETÁCIÓ

KORCOLT
FÉMLEMEZ

TERMÉSPALA

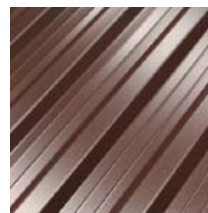

SZÜRKE
BETONCSERÉP

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

FÉNYES
CSEREPESEMEZ

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

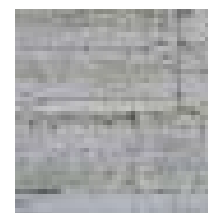
CIKLOP

VAKOLAT

VEGETÁCIÓ

HASÍTOTT KŐ

AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

FÉMLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

ZSALUKŐ

MOSOTT
KAVICS

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt. A pincékre a kis ablaknyílások, de széles és alacsony ajtónyílások jellemzőek. Nyílászáróik fémből, vagy fából készülnek.

Itt a betörésállóságot egyszerűbb módokon biztosítják. Ez a fajta kialakítás párosulva a nyílások arányaival robosztusságot kölcsönöz a pincék homlokzatainak.

[24] PRÉSHÁZAK ABLAKAI

[25] PRÉSHÁZAK AJTAJAI

fotó: Poltrade Bt

ELŐTETŐK

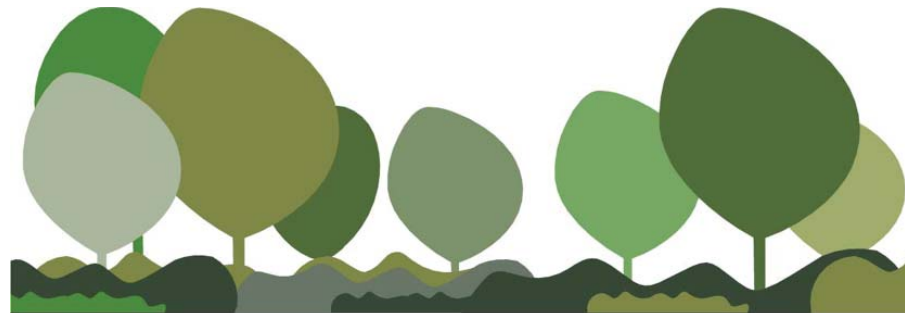
A Petőfi utcai prэшházakra nem jellemző az előtetők használata. Lehetőségszerint ezen kialakításokat kerüljük, esetleg olyan megoldást válasszunk, amely arányában és anyagában is korszerű, a prэшházak jellegével összhangban van.

PETŐFI UTCAI PRÉSHÁZAK HOMLOKZATA
fotó: Poltrade Bt.

KERÍTÉSEK

A pincés területeken nem jellemző a kerítések alkalmazása, hiszen a pincék mérete, utca melletti közvetlen elhelyezkedésük nem indokolja ezt.

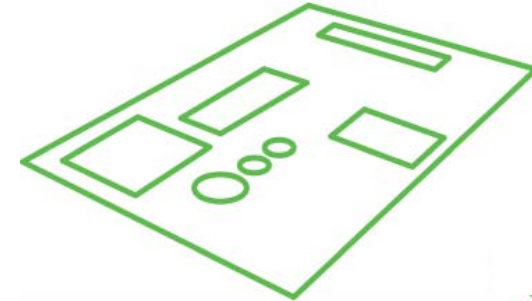
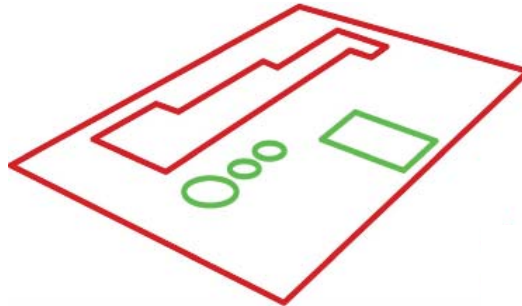
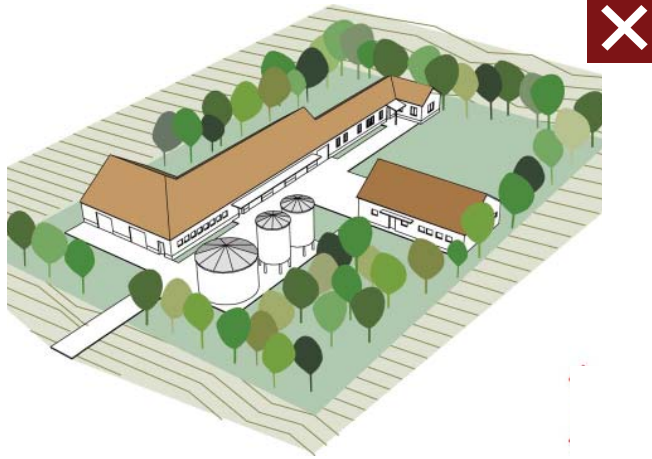

GAZDASÁGI TERÜLET

TELEPÍTÉS

A karakter jellegének megfelelően biztosítani kell a technológiák kellő szabadságát. A gazdasági karakter eszerén, ha a technológia engedi, akkor kerüljük az egybefüggő nagy tömegeket. Az épületek telepítésekor igyekezzünk a tömeg megbontására és több, különálló épület telepítésével lazítani a tömegformálást.

HOMLOKZATOK

Gazdasági terület, ha belterületre esik, akkor javasolt a falusias anyaghasználat; ha külterületre, akkor elfogadhatóak a vakolat és kő mellett a modern minőségi anyagok is. Ebben az esetben a sávós fémlemez fedés a tetőfedésen kívül a falburkolatok anyagául is szolgálhat. Nyílászárók tekintetében a lyukarchitektúrát javasoljuk a nagy egybefüggő transzpárens felületekkel szemben.

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezetékek, gépészeti szerelvény helyét – a kezelhetőség biztosításával – a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

ELŐTETŐK

A tornácot akár gazdasági területen is megidézhetjük a tömegből való hosszanti kiharapással.

A múlt visszaidézésén túl ennek praktikus előnye lehet a teherszállító autókból való esőmentes ki-be rámolás helyszínének biztosítása.

Előtetőnél a környezetbe illeszkedő színű anyagot használjunk, amely lehetőség szerint megegyezik a tetőfedés anyagával. Kerüljük a ríkító színhasználatot.

[26] GAZDASÁGI ÉPÜLET FELSŐTÁRKÁNY TERÜLETÉN
vakolt homlokzatrészlet
fotó: Grafit Műterem Kft.

[27] UNIVERSITY OF WINCHESTER, DESIGN
ENGINE ARCHITECTS
forrás: <http://www.pinterest.co.uk>

SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

Agazdasági területen megengedőbb az anyaghasználat. A színük és anyaguk által természetbe simuló modern, gazdaságos homlokzatok részesítendőek előnyben.

Tető anyagának érdemes választani a zöld vegetációt, vagy a sötétebb árnyalatú, szürkés, korcolt, tehát sávos fémlemez fedést, és hullámpalát ha az színében passzol a szomszédos természeti színekhez. Rikító színű tetőfedést ne alkalmazzunk.

Vakolt falfelületű gazdasági épületekhez jól illik az égetett hullámcserép.

Lapostetős, vagy félnyereg tetős melléképületeken, amelyek nem látképvédelmi pontban helyezkednek el megengedhető a mintázat nélküli bitumenes lemez tetőfedés.

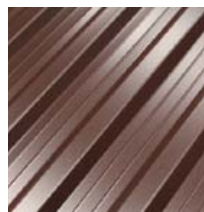
A rossz állagú épületeket fel kell újítani, vagy le kell bontani. Borászati tevékenység esetén a tárolóedényeket, tartályokat lehetőleg a telek legmélyebb részein, megfelelő távolságban takarófasítással kell elhelyezni, a kilátás figyelembe vételével.

VEGETÁCIÓ

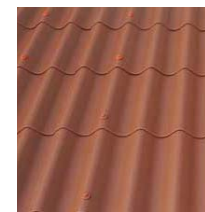
KORCOLT
FÉMLEMEZ

TRAPÉZLEMEZ

KERÁMIA
HULLÁMCSERÉP

BETOMCSERÉP

FÉNYES
CSEREPESELEMEZ

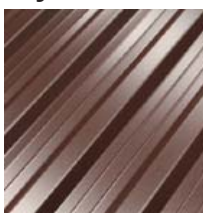
BITUMENES
ZSINDELY

RIKÍTÓ SZÍNŰ
BETONCSERÉP

KORCOLT
FÉMLEMEZ

TRAPÉZLEMEZ

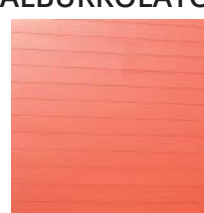
VAKOLAT

BITUMENES
ZSINDELY

ZSALUKÓ

ÉLÉNK SZÍNŰ
FÉMLEMEZ

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

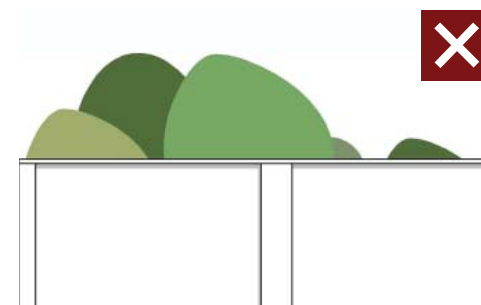
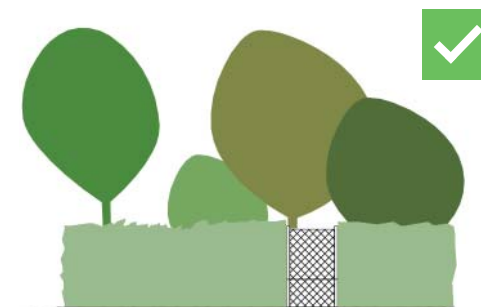
MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

KERÍTÉSEK

A gazdasági karakterű területek a település periférikus helyein találhatóak, így településképileg a tömör kerítés sem zavaró. A fő homlokzaton, illetve a telekhatárokon, amelyek a település lakóterületeivel látvány szempontjából kapcsolatban állnak áttört kerítés javasolt. A használatból adódóan a három szintű növénytakarás ajánlott (ennek megfelelően a sövénykerítés és védőfásítás). Gazdasági területen nyúlhatunk modernbb (fém) anyagokhoz, illetve nagyobb elemekből felépülő szerkezethez, de ügyeljünk arra, hogy ne legyen túlságosan kirívó, illetve illeszkedjen a település karakteréhez. Elsősorban függőlegesen struktúrált rendszerű kerítéseket építsünk vízszintes tagolás nélkül. Javasolt a sötét, elsősorban pasztell barna és zöld, esetleg szürke színek alkalmazása, míg kerülendők az élénk, telített színek.

KORTÁRS PÉLDÁK

Javasolt ezekre a területekre a tájba való minél jobb beleolvadás. Ezt az egyszerű tömegformálással és természetközelibb anyaghasználattal lehet elérni. Ipari épületekről lévén szó legtöbbször nagy terekre és ezáltal nagy tömegre van szükség és meghatározó szempont a gazdaságosság, sok esetben az átalakíthatóság. Ilyen léptékben a telepítéssel és az anyagválasztással segíthetjük elő a tájba simulást.

[28] TEMERDI MAJOR - LÉGLI BORÁSZAT
<http://www.steinerkft.info/galeria/temerdi-major-legli-boraszat>

6 JAVASLATOK A KÖRNYEZET ALAKÍTÁSÁRA

A településképet alapvetően meghatározzák a földrajzi elhelyezkedésből adódó természetes, vagy mesterséges jegyek, az épületállomány és a hozzá tartozó építmények, valamint a település szabadtereinek jellege, állapota és kialakítása. Ebben a fejezetben a legutóbbival foglalkozunk, azaz a szabad terekkel. Ide tartoznak az utcák, a telkek utcafrontjai, a kertek, valamint a település közösségi terei, fontosabb közterületei. Megjelenésüket és használati értéküket pedig nagyban befolyásolja a terep kialakítása, az anyaghasználat, a növényalkalmazás. Novaj az azonos nevű patak völgyében terül el és a környező dombokra kúszik fel. A környezetében dominál a mezőgazdaság, azon belül is a szőlőtermesztés és a borászat.

[29] NOVAJ LÁTKÉPE
fotó: Tunnel Kft.

A FALUKÖZPONT SZABAD TEREI

Eltérőfunkciójúterekláncolataalkotja Novaj központját a községházától a buszállomásig. A Mátyás út - Gálkút utca – Hősök tere – Rákóczi út tengelyen fűződnek fel a fontosabb szolgáltató, rekreációs , szociális, vallási és igazgatási feladatokat ellátó épületek és szabad terek. A patakpart sétányszerű kialakításával a sportpálya mellett közösségi teret igyekeztek kialakítani, amit gyaloghíd köt össze a tömegközlekedést jelentő buszmegállóval.

A megálló melletti pavilonsor vizuális konfliktust jelent, hiszen a túlpárti sétányról pont a hátsó homlokzatuk látszik, ahol jellemzően a hulladékot tárolják az üzemeltetők.

A buszfordulót hosszú távon célszerű lenne áthelyezni, addig is növényültetéssel szeparálni a patakparti gyalogos terektől.

[30] [2] A BUSZFORDULÓ DOMINÁNS BURKOLT FELÜLETE A PAVILONSORRAL
Tunnel Kft.

[31] VIZUÁLIS KONFLIKTUS: A PATAKMENTI SÉTÁNYRÓL A PAVILONOK HÁTULJÁRA NYÍLIK KILÁTÁS
Tunnel Kft.

[32] TELEPÜLÉSEN KERESZTÜLFUTÓ PATAK MEMMINGEN (NÉMETORSZÁG) KÖZPONTJÁBAN: AZ ÜZLETEK A PATAK FELÉ NYITNAK, ÍGY KIALAKUL A KAPCSOLAT AZ EMBEREK ÉS A VÍZ KÖZT
Günter Walcz

[35] A TEMPLOM LÉPCSŐJE
Tunnel Kft.

[34] EMLÉKMŰ A TEMPLOMKERTBEN - AZ
ELŐTERÉBE ÜLTETETT TUJÁK IDŐVEL KI FOGJÁK
TAKARNI
Tunnel Kft.

A sportpálya a fiatalabb korosztály kikapcsolódását szolgálja. Korszerű anyagokkal és kialakítással tovább lehet növelni a használati értékét. A templomkert és környezete barátságoshangulatú, bár a templom homlokzatát eltakarják a fák. Az emlékművek elhelyezése megfelelő, a környezeti hatásoktól védve, nyugodt, árnyas környezetben lehet itt tartózkodni. Bútorozással lehetne a közösségi tér funkciót erősíteni.

[33] REKREÁCIÓS TERÜLETEK: PATAKPARTI
SÉTÁNY ÉS SPORTPÁLYA
Poltrade Bt.

FALUSIAS LAKÓTERÜLETEK

A település legnagyobb részét a falusias lakóterületek teszik ki és ezek határozzák meg leginkább a településképet is, hiszen a fő közlekedési irányok is ezeken vezetnek keresztül. Sok helyen érvényesül a hagyományos kertfelépítés: Elöl, az utcáfronton – és ha van, az előkertben- dekoratív virágfelületek és gyümölcsfák, az épület mellett és a jellemzően az épület mögött található melléképület környezetében gazdasági udvar található, míg hátul haszonkert terület veteményessel, gyümölcsfákkal.

[36] HAGYOMÁNYOS UTCAKÉPEK
GYÜMÖLCSFÁVAL, NŐSZIRMOKKAL,
RENDEZETT BEJÁRÓKKAL
Poltrade Bt.

KERTVÁROSIAK LAKÓTERÜLETEK

Novaj Dél-keleti részén, nyugati kitettségű domboldalon tervezetten hozták létre a falu kertvárosias beépítésű lakóterületét, melyet öt, egymással közel párhuzamos utca alkot. Az anyaghasználat itt már nem alkalmazkodik a hagyományokhoz. A diverzitás a felhasznált anyagokat, a kertek funkcióját, a tereprendezést és a növényhasználatot is jellemzi. Utóbbi nem annyira faj, vagy fajta szinten, mint inkább az ültetett növények mennyiségét tekintve. A leggyakoribbak az örökzöldek: fenyők, tuják, hamisciprusok, borókák.

A terület jól látszik, ha déli irányból közelítjük meg a falut, ezért fontos a kulturált összkép kialakítása.

[37] A HETEROGÉN ÉPÜLETÁLLOMÁNY MIATT NEM EGYSÉGES AZ UTCAKÉP. EGY TERVEZETT FASOR RENDEZETT ÖSSZTHATÁST TEREMTENE
Poltrade Bt.

[38] RÁLÁTÁS A KERTVÁROSIAK UTCÁKRA:
FÁK ÜLTETÉSÉVEL LEHET A DOMBOLDALI
BEÉPÍTÉST TÁJBAILLESZTENI
Poltrade Bt.

PINCESOROK KÖRNYEZETE

Ostoros felől érkezve pincesor fogadja a Novajra látogatót, jelezve, hogy a falu életében mindig is fontos szerepet játszott a szőlőtermesztés és a borászat. A másik pincesor a falu északi végén, a Novaj patak partján található. Hangulata egyedi, atmoszféráját a patakparti galériaerdő nyárfái és égerei teszik teljessé. A pincék előtti nagy zöldfelület szabadidős tevékenységek és rendezvények helyszínéül szolgálhat.

[39] PINCESOR AZ OSTOROSI ÚTON
Poltrade Bt

[40] PINCESOR A NOVAJ PATAK PARTJÁN
Poltrade Bt

[41] A PINCÉK MELLETTI ZÖLD SÁVNAK A GALÉRIAERDŐVEL SAJÁTOS HANGULATA VAN
Tunnel Kft.

A BORÁSZAT PALACKOZÓ ÜZEME: IPARI LÉTESÍTMÉNY A TELEPÜLÉSEN

A borászat palackozó üzeme Novaj belterületének déli végében húzódik. Az épületállomány többnyire nem tolakodó, a lakott területekhez közel eső részen régi, alacsonyabb épületek állnak, a távolabbi részen modern, nagyobb hangárok épültek. A telep fásított, de a csatlakozó utak felől többszintes növénytakarással még inkább tájba lehetne illeszteni. Elsősorban a színes göngyöleg depónia hat idegenül.

[42] A PALACKOZÓ ÜZEM BEJÁRATA
Tunnel Kft.

[43] [16] GÖNGYÖLEG DEPÓNIA: FÁSÍTÁSSAL
TAKARHATÓ LENNE
Tunnel Kft.

A TELEPÜLÉSRE JELLEMZŐ KÖRNYEZETARCHITEKTÚRA ELEMÉK

Novajt szemlélve letagadhatatlanul meghatározó tényező a patak jelenléte. Meghatározza a település magjának utcaszerkezetét és az utcakép szerves részét képezik a patak felett átívelő hidak. Ezek közt több szép, hagyományos anyaghasználatú példát találunk. A téglá, illetve kő architektúrájú megoldások példaként szolgálhatnak az utcai csatorna átereszek kialakításához is. Mára csökkent a jelentőségük, de a településképp fontos elemei a közkutak.

[46] FA SZERKEZETŰ GYALOGHÍD
Tunnel Kft.

[44] TÉGLA BOLTOZATÚ HÍD
Tunnel Kft.

[47] KÖZTERÜLETI KUTAK
Poltrade Bt.

[45] TERMÉSKŐ HÍDKORLÁT
Poltrade Bt.

[49] KÜLÖNBÖZŐ STÍLUSÚ TÁBLÁK CSOPORTJA NOVAJ KAPUJÁBAN
Tunnel Kft.

[48] EGYMÁSRA TAKARÓ TÁBLÁK A KÖZPONTBAN
Tunnel Kft.

Az információs táblák közt nem minden esetben uralkodik rend. A település bejáratánál inkább zavaró a táblák tobzódása és a településközpontban sem sugallnak rendezettséget az egymásra takaró információhordozók.

KÖZTERÜLETEK, UTCÁK

A Hősök terét és a csatlakozó utcákat rendezett padkákkal és szegélyekkel újítták fel, így létrehozva egy kulturált megjelenésű településközpontot. A patakparti nyárfasor és a Gálkút utcai fasor rendezettséget sugall és árnyékot ad.

Az árkok rendszerint rendezettek és függetlenül attól, hogy beton elemekkel burkoltak, vagy földes szikkasztóárkok, sok helyen találunk dekoratív virágkiültetést a partjukon. A burkolatlan árkok településökológiai szempontból előnyösebbek, mivel lehetővé teszik a csapadékvíz helyben történő elszívárgását.

A szelektív hulladékgyűjtőket utcabútor minőségűre cserélve, vagy a jelenlegieket oldalról alacsony kulisszával takarva megszüntethető a vizuális zavaró hatásuk.

[51] RENDEZETT SZEGÉLYEK A KÖZPONTBAN
- A SZELEKTÍV HULLADÉKGYŰJTŐK TAKARÁST
IGÉNYELNEK
Tunnel Kft.

[50] SZÉP, VIRÁGOS ÁROKPARTOK
Poltrade Bt.

[52] OSTOROS FELŐL PINCESOR FOGAD
Poltrade Bt.

NOVAJ KAPUI

Ostoros felől érkezve Novajra az első, amit meglátunk a pincesor, mely mint névjegy mutatja, mely ágazat határozza és határozta meg a község életét. Dél felől érkezve szintén szőlőültetvények közt haladva érjük el a falu kapuját. Bal oldalon, a dombról kőkereszt tekint le Novajra, mely mellett pihenőt alakítottak ki.

[53] A TELEPÜLÉS DÉLI KAPUJÁNÁL PIHENŐT
ALAKÍTOTTAK KI, AHONNAN SZÉP KILÁTÁS
NYÍLIK A FALURA
Tunnel Kft.

[54] DÉL FELŐL SZŐLŐÜLTETVÉNYEK ÉS
SZÁNTÓK KÖZT ÉRKEZÜNK NOVAJRA
Tunnel Kft.

UTCABÚTOROK A TELEPÜLÉSEN

A település utcabútorokkal történő ellátottsága hiányosnak mondható. Ülőbútorokkal

elsősorban a településközpontban találkozhatunk.

Hulladékgyűjtőből is kevés található.

A lakosokat dicséri, hogy ennek ellenére kevés helyen látható szemét az utcákon.

Fedett autóbusz várók nincsenek a településen belül és hiányos az ellátottságuk ülőhellyel.

Javasoljuk az utcabútorok és berendezések fejlesztését az alábbi szempontok szerint:

- A közösségi területeken egységes megjelenésű padok kihelyezése a buszmegállókba, a közintézmények környezetébe és az emlékművek, emlékhelyek környezetébe, patakpartra

- Egységes megjelenésű (lehetőleg szelektív gyűjtést lehetővé tévő hulladékgyűjtők kihelyezése a padok közelében és a forgalmas csomópontokban

- A várakozók számára árnyékot és eső- illetve szélvédelmet biztosító, egységes megjelenésű utasvárók kihelyezése a buszmegállókba, ahol a közúti úrszelvény lehetővé teszi.

[55] BUSZMEGÁLLÓ A
TELEPÜLÉSKÖZPONTBAN
fotó: Tunnel Kft.

[56] PAD A KÖZÖSSÉGI HÁZ ELŐTT
fotó: Tunnel Kft.

PADOK

Az ülőbútorok az alábbi szempontoknak feleljenek meg:

- ülőfelületük lehetőleg fa legyen (vörösfenyő, hőkezelt fenyő, hőkezelt lombos fűrészáru, telített fenyő)

- Felületkezelése pácolással, vagy vékonylazurral történjen (erőteljes sárga, vagy vörös, valamint nem fa színeket -pl. zöld, kék- színű lazurt nem javasolunk)

- Tartószerkezete letisztult fém, de a nagyon karakteres, túlságosan formázott, vagy archaizáló szerkezeteket nem javasoljuk.

- Elfogadhatónak tartjuk teljesen fa szerkezetű bútorok kihelyezését, de ezek fenntartási igénye jellemzően nagyobb a fém, vagy műkö szerkezetűekénél.

- Fém ülőfelületű, ún. vandálbiztos utcabútorok kihelyezését nem tartjuk indokoltnak és városias megjelenésük miatt nem is javasoljuk.

- Rönk bútorokat azok parkerdei hangulata miatt a település belterületén nem javasoljuk.

HULLADÉKGYŰJTŐK

A hulladékgyűjtők megjelenését a környező padokkal kell összehangolni mind anyaghasználat, mind formavilág tekintetében.

- Javasoljuk a fedeles típusokat, melyek esőtől védettek

BURKOLATOK A TELEPÜLÉS KÖZTEREIN

A burkolatok megválasztása tükrözheti egy köztér funkcióját, helyét a település hierarchiájában, valamint utalhat a földrajzi helyzetre, a történelmi múltra valamint tükrözi a tulajdonos, vagy kezelő ízlését, egyéniségét.

Elsősorban a gyalogos felületek burkolása során van lehetőség és igény az anyagválasztás során a fenti szempontokat érvényre juttatni, de a gépjármű által járt felületeken is használhatunk differenciált burkolatokat, például sebességcsökkentésre.

Mindegy, hogy természetes kőről, tégláról, vagy beton térkőről beszélünk egy burkolat esetében, mindig arra kell törekedni, hogy az a természetes, anyagra jellemző megjelenésű legyen és lehetővé tegye az esztétikus, időtálló kivitelezést!

A beton térkövek alkalmazása során igyekezni kell a hagyományos kőanyagok beépítése során az évszázadok alatt kialakult elveket hasznosítani.

Tartózkodni kell az ipari jellegű, vagy túlgondolt formavilágú térkövektől (pl. hullámkő, "kutyacsont", vagy virág alakú térkő) és az erős színektől (pl. őszi lomb, piros, zöld, sárga). Előnyben kell részesíteni a természetes kövekre jellemző színárnyalatokat.

Gyalogos forgalomra szánt felületeken javasoljuk a melírozott, terméskövet imitáló színek, vagy a nemeszúzalék kopórétegű kövek használatát.

A kiemelt jelentőségű közterületeken elsősorban terméskő burkolatok kialakítását javasoljuk.

Előnyben kell részesíteni a négyszögletű, pattintott, vagy vágott felületű terméskövet, vagy az azt imitáló térkövet. A szabálytalan kőlapokból készülő burkolatokat a kő anyagával azonos finomszúzalék fugázással javasoljuk elkészíteni, szárazon besöpörve, vagy műgyantabázisú kötőanyaggal. A habarcs hézagolást a színbeli kontraszt miatt nem javasoljuk.

A szilárd burkolatokat esztétikusan meg lehet törni szórt felületekkel, melyek a csak időnként terhelt felületeken puffert képezhetnek, miközben a csapadékvíz elvezetésében hatékonyan részt vesznek.

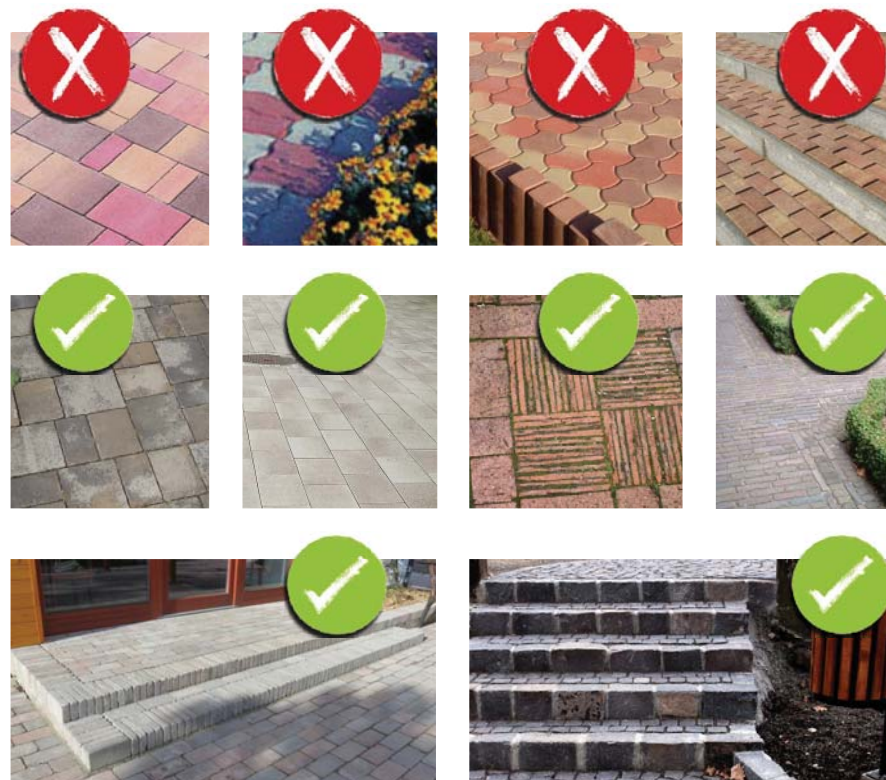
A falusias területeken Tégla, vagy kiselemes térkő burkolat kialakítását javasoljuk. A térkő színének és formájának megválasztása során a már ismertetett elveket kell szem előtt tartani.

Játszótereken, zöldfelületilésítményeken használható fakocka burkolat is.

Egyes térkövek kopóréteges kialakításuk miatt nem alkalmasak lépcsők építésére, mivel oldaluk nem esztétikus. Ugyancsak nem javasoljuk kerti szegély segítségével lépcső kialakítását. Erre a célra többféle antikolt és nem antikolt speciális elem létezik, de előnyben kell részesíteni a természetes kő, vagy téglamegoldásokat. A kiemelt jelentőségű közterületeken terméskő tömlépcsők alkalmazását javasoljuk.

[57] HELYI BAZALT TERMÉSKŐ ALKALMAZÁSA BADACSONYTÖRDEMIC KÖZPONTJÁBAN:
FORGALOMCSILLAPÍTOTT ÚTPÁLYA: KISKOCKA (JOBBRA)
JÁRDA: FELEZETT NAGYKOCKA (KÖZÉPEN) ÉS SZABÁLYTALAN KŐ BAZALTZÚZALÉK
HÉZAGOLÁSSAL (BALRA FENT)
PUFFER TERÜLET: BAZALT ZÚZALÉK (BALRA LENT)
KERÜLENDŐ PÉLDA: BETONBA RAKOTT SZABÁLYTALAN TERMÉSKŐ NAGY FUGÁKKAL
Fotó: Tunnel Kft.

[58] SZÉTFAGYOTT, LEJÁRT PADKA, RENDEZETLEN BEJÁRÓKKAL
Fotó: Tunnel Kft.

[60] TÉRKÖVEZETT PARKOLÓK, ÉS JÁRDÁK
KISBÉREN
Fotó: gombosfoldgep.hu

A burkolatok kiegészítő elemei szintén meghatározzák az utcaképet. Ilyenek például a szegélyek, melyeknek már a puszt jelenléte is képes rendezettséget sugallni.

A lejtésviszonyok függvényében használhatók kiemelt, süllyesztett, vagy átjárható (ún. K-szegély) szegélyek.

A különböző burkolattípusok alkalmasak az eltérő funkciók kijelölésére, az elválasztásukra szolgáló szegélyek pedig a műszaki funkció mellett tagoló hatásukkal terelnek, optikailag kiemelik, érzékeltetik a funkcionális és hierarchikus rendszert.

[59] ÉPÍTETT ÚTSZEGÉLY, RENDEZETT, ASZFALTOZOTT BEJÁRÓKKAL KISBÉREN
Fotó: gombosfoldgep.hu

[61] SZEGÉLYEKSEL KIALAKÍTOTT, ASZFALT
BEJÁRÓ AZ ÚTTEST ÉS A JÁRDA KÖZÖTT
Fotó: gombosfoldgep.hu

Eltérő szegélykialakításokat és burkolattípusokat célszerű alkalmazni a teljesség igénye nélkül az alábbi funkciók megkülönböztetésére:

- közlekedő felületek gépjárművek számára
- közlekedő felületek kerékpárosok és gyalogosok számára
- bejárók, bejáratok optikai kiemelése
- parkolók elválasztása
- időszakosan használt, kis forgalmú felületek, kiszolgáló utak esetében szórt burkolat is használható.

NÖVÉNYALKALMAZÁSI JAVASLATOK

A növények meghatározó részei a településképeknek. Megfelelő alkalmazásával különböző hatásokat érhetünk el: egy egységes fasor képes rendezetté tenni a legkaotikusabb utcaképet is, szoliterekkel lehetőségünk van kiemelni helyeket, vagy fókuszpontot képezni, egy fa-, vagy bokorcsoport képes eltakarni a kedvezőtlen átlátásokat, elsimítani, vagy éppen kiemelni a szintkülönbségeket és még sorolhatnánk a kedvező esztétikai hatásokat. Mindezek mellett nem feledkezhetünk meg a nagy zöldtömeget képező növények településökológiai hozadékáról sem, hiszen párologtatásukkal csökkentik a levegő hőmérsékletét, növelik a páratartalmat, megkötik a szálló port, összességében javítják a levegő érezhető minőségét. Fontos, hogy a különböző típusú növényeket (lombhullatók, örökzöldek, talajtakarók, egynyáriak, stb.) helyükön kezeljük és megfelelő arányban jelenjenek meg a közterületeken és a kertekben egyaránt. Kellő mennyiségű, és megfelelő méretű fa ültetésével lehetőség van azok kedvező hatásait kiaknázni, ezzel csökkentve akár a lakóépületek nyári felmelegedését is, feleslegessé téve a légkondicionáló berendezések használatát, ezzel energiát megtakarítva hozzájárulni a fenntarthatósághoz.

FASOROK

novaj településközpontja jól ellátott egységes fasorokkal. Szép fasor található például a Gálkút utcában, és a Mátyás út patak menti részén.

További fasorok ültetésekor az alábbi szempontok szerint kell eljárni:

A falusias lakóterületeken a hagyományos utcakép részei elsősorban a gyümölcsfák, így ezek ültetése javasolható.

Utcafronti zöldfelületen nem javasoljuk örökzöld cserjék sorban történő, vagy sövényyszerű ültetését, mivel képesek a járdát és az útpályát falszerűen elválasztani, csökkentve a térérzetet, valamint egyhangúvá, unalmassá tenni az utcaképet.

Az örökzöldek alkalmazása szoliterként (önmagában, fókuszpontot képezve), kisebb csoportként, lehetőleg többféle fajból, fajtából kompozíciót képezve ajánlott mind a közterületi parkokban, mind a kertekben. Ügyelni kell azonban, hogy idegenhonos növényként ne kerüljenek túlsúlyba a lombhullatókkal szemben.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

JAVASOLT SORFA FAJOK / FAJTÁK:

1. GÖMB JUHAR (*Acer platanoides* 'Globosum')
2. HÚSSZÍNŰ VADGESZTENYE (*Aesculus x carnea*)
3. DÍSZGALAGONYA (*Crataegus x laevigata* 'Paul's Scarlet')
4. GÖMB KÓRIS (*Fraxinus ornus* 'Mecsek')
5. DÍSZCSERESZNYE (*Prunus serrulata*)
6. KÍNAI DÍSZKÖRTE (*Pyrus x calleryana*)
7. LISZTES BERKENYE (*Sorbus aria*)

CSERJÉK, ÉVELŐK

A cserje és évelő felületek fontos elemei a többszintes növényállománynak. Alkalmazhatóak ott, ahol a gyepesítés nem fenntartható, alkalmasak takarásra és kiemelésre, a virágzó fajok pedig a település, vagy a kert díszei.

Az utcafronti zöldfelületeken, az árokpartokon jelenleg is több helyen található szép, példaértékű kiültetés.

A kertekben különösen értékesek lehetnek a cserjék, melyek játékonyszerűen képesek takarni leveleikkel a szomszédok előtt, megteremtve a kerti élettér intimitását. A lombhullató fajták kiválóan díszítenek és változatosságot biztosítanak az évszakok során. Jó arányban alkalmazva az örökzöldekkel együtt igazán változatos és mindig dekoratív kert alakítható ki.

EGYNYÁRI VIRÁGÁGYAK

Az egyényári virágok a település közterületeinek díszei lehetnek megfelelő alkalmazás esetén. Szerepük elsősorban a fontos helyek optikai kiemelése. Elsősorban tömegben érvényesülnek, ezért a kisméretű széttagolt kiültetésekkel és virágládákkal, cserepes alkalmazással szemben előnyben kell részesíteni a nagyméretű virágágyakat, melyek lehetőséget teremtenek a tömeges alkalmazásra és a változatos kompozíciók kialakítására. A növénytartók alkalmazásánál törekedni kell a minél nagyobb méretre, illetve azok csoportos elrendezésére.

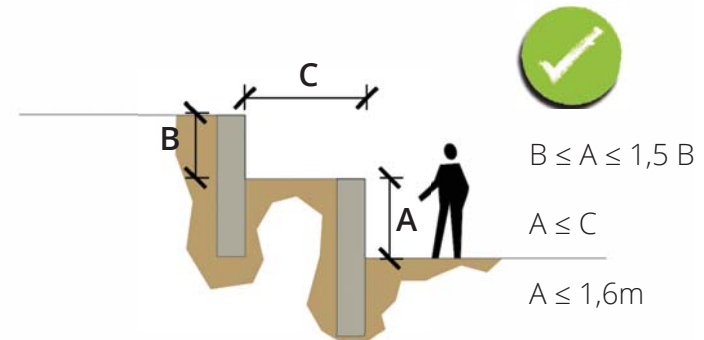
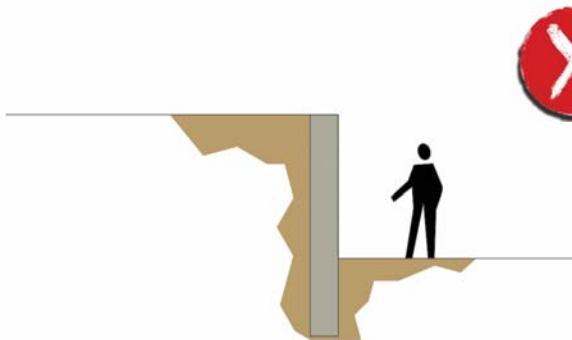
- [62] VIRÁGZÓ CSERJEFELÜLETEK
- [63] CSOPORTOSAN ELHELYEZETT NÖVÉNYTARTÓK
- [64] NAGYMÉRETŰ NÖVÉNYTARTÓ
- [65] SÖVÉNY ÉS EGYNYÁRIAK ÜLTETÉSE JAVASOLT A BUSZFORDULÓNÁL

TÁMFALAK

A településen jelentős szintkülönbségek határozzák meg az épített környezet kialakításának lehetőségeit. A tereprendezés eszközei közt kell említeni a támfalakat, melyek karakteres elemei a környezetnek, ezáltal figyelmet kell fordítani kialakításukra, anyaghasználatukra, megjelenésükre.

A támfalak építése során előnyben kell részesíteni a természetes, vagy hagyományos anyagokat, pl. helyi terméskövet, téglát, esetleg a fát. Tartózkodni kell az ipari jellegű anyaghasználattól és a hagyományos építészetben meg-nem-jelenő architektúráktól, mint a flórakosár támfalak, vagy a palával, vagy egyéb táblás anyaggal zsáuzott beton megoldásoktól.

Ameglévő tájidegen anyaghasználatú falakat célszerű futónövényekkel befuttatni.

7 HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

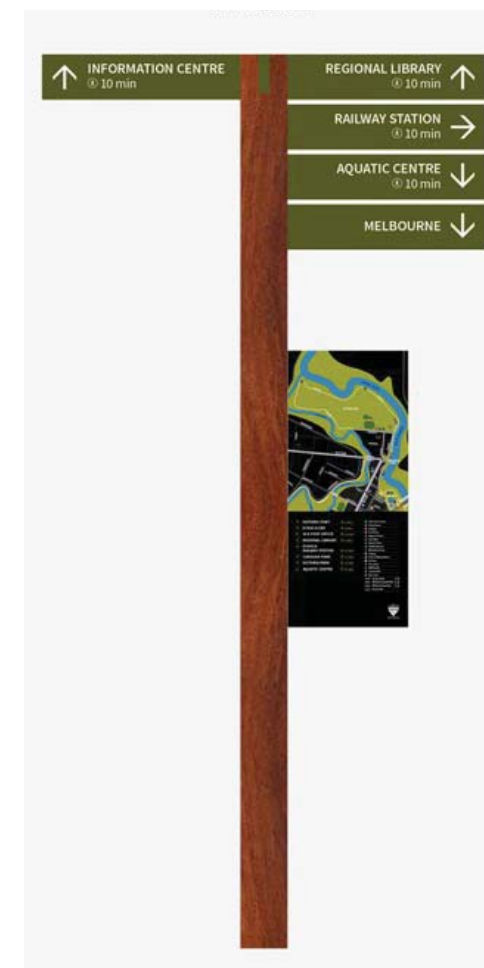
Olyan dolgokat hirdetünk, amikben lehetőséget látunk, ha mások is támogatnak. Értékeinket hirdetjük, a kihelyezett reklámtábla mesél rólunk, ízlésvilágunkat is tükrözi, így érdemes ezt úgy elhelyezni, hogy ne környezetszennyezésnek élje meg a járókelő, ami mellett igyekszik eltekinteni, hanem egy igényes és jóízű hirdetőt sejtjen mögötte, akihez érdemes lehet fordulni.

Persze fontos a könnyen érthetőség és figyelemfelkeltés, de egy szolidabb színvilágú, jó grafikát is észrevesz és elolvas az, akinek tényleg szüksége van a hirdetett szolgáltatásra.

A hirdetések helye és mérete összefügg. Ha olyan helyet választunk, amely közel esik az érdeklődőhöz, akkor a méret jelentősen csökkenthető.

A középkorban a cégek mindig az épületek egy adott homlokzati részén, adott magasságban helyezkedtek el, így az emberek könnyen el tudtak igazodni a kínálgató szolgáltatások özönében, mert tudták hova tekintsenek.

Az utcanevek alumínium táblái ugyan elütnek a falusias környezetre jellemző megjelenítéstől, de legalább egységes képet tükröznek. Alumínium helyett szebb összképet mutatna egy egységesebb, egyszerű szerkezetű fafelület kialakítása.

[66] CAMPASPE - INFORMÁCIÓS TÁBLA
FOTÓ: NUTTSHELL.COM.AU

Hirdetések esetében ügyelni kell arra, hogy védett épületen, zöldterület övezeteinek telkein reklámtáblák nem helyezhetők ki.

Cégérek síkban, vagy konzolosan kilógatva helyezhetők el a homlokzaton. A konzolos kilógatás verzióján kívül elvetendő minden olyan szerkezet alkalmazása, amit magáért a hirdetés céljáért építenénk.

Mindemellett igyekezzük kerülni a harsány színek alkalmazását.

Használjunk időjárásálló bevonatot, főleg a hirdetés eső és pára elleni védelme érdekében.

Segítheti egy vállalkozás sikerét, ha az utcára lépő egyén már egy a község más részén felállított táblán felismeri, hogy a számára fontos szolgáltatás a környéken fellelhető és útmutatást is kap hozzá.

A helyi önkormányzat beleegyezésével elindulhat egy közös hirdetési rendszer, ahol a szolgáltatást biztosító vállalkozás egyezséget köt a helyi vezetéssel, hogy ezen a bizonyos hirdetési rendszeren feltüntessék, megadva az irányt is, hogy merre találhatóak.

[67] SHIMAZU ENVIRONMENTAL GRAPHICS
Japan / Toyoma (station)
fotó: shimazu-eg.jp

[68] INFORMÁCIÓS TÁBLA
Helix park / falkirk
fotó: blueton ltd

IMPRESSZUM

NOVAJ KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

<http://www.novaj.hu/>

Dr. Darvainé Dr. Kádár Katalin polgármester

Bernáth Mihály főépítész

Novaj, 2017

GENERÁLTERVEZŐ: Poltrade Bt., Mohácsi Katalin, Tölgyesi Diána

ÖRÖKSÉGVÉDELEM, TELEPÜLÉSI KARAKTEREK MEGHATÁROZÁSA: Poltrade Bt.

ÉPÍTÉSZET: Grafit Műterem Kft, Varga Piroska, Menkó Márta, Lezsovits Gergely

TÁJÉPÍTÉSZET: BorókART Tájépítész Műterem: Fehér Gábor, Kvasz Rita

KIADVÁNSZERKESZTÉS ÉS GRAFIKA : Poltrade Bt.

MEG NEM NEVEZETT KÉPEK FORRÁSJEGYZÉKE:

címlap: Fényérték Stúdió Kft., Nemes Róbert

drón felvételek: Carrot Media

az 5. fejezet grafikus ábrái a Lechner Tudásközpont honlapjáról származnak, <http://tak.lechnerkozpont.hu/>

BETŰTÍPUS: OPEN SANS, TITILLIUM

KÉSZÜLT: Magyarország kormánya előírása alapján, önkormányzati megbízásból, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan.

Budapest, 2017.

